ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 48. Σάββατον 4/16 Νοεμβρίου 1878. Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 3/15 Νοεμβρίου.

Η ΕΝΘΡΟΝΙΣΙΣ
ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ Γ'.

Τῇ τετάρτῃ, 1/13 νοεμβρίου, ἐγένετο μετὰ μεγάλης παρατάξεως ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ'. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν σεβασμιωτάτων ἁγίων Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου, τέως τοποτηρητοῦ, Δέρκων Ἰωακείμ καὶ τῆς λοιπῆς συνοδείας μετέβη περὶ μεσημβρίαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἔτυχεν ἀκροάσεως καὶ ἐξαιρετικῆς δεξιώσεως παρὰ τῆς Α. Μεγαλειότ. τοῦ Σουλτάνου, τιμηθεὶς συνάμα καὶ διὰ τῆς μεγάλης ταινίας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ παρασήμου Μεδζιτιὲ Α' τάξεως· ἐκεῖθεν δέ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ λοιπῶν μετέβη εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην πρὸς ἐπέσκεψιν τῶν ὑπουργῶν, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Φανάριον περὶ τὴν 3 μετὰ μεσημβρίαν, ὅπου ἐγένετο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, ἐν μέσῳ ἀπείρου λαοῦ, συρρεύσαντος πανταχόθεν τῆς πρωτευούσης, ἡ συνήθης τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεως. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ πατριάρχης ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ τὸν ἑπόμενον λόγον, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ οἱονεὶ τὸ πρόγραμμα, καθ' ὃ θέλει πολιτευθῆ, ἀναλαμβάνων τὸ ἀξίωμα εἰς ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐν ταῖς παρούσαις κρισίμοις περιστάσεσιν ἡ ὁμόθυμος τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ψῆφος.

Ὁ λόγος τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ ἔχει οὕτως.

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, περισπούδαστοι λογάδες τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους καὶ λοιπὸν φιλόχριστον ἐκκλησίασμα.

Ἀνεξιχνιάστῳ θείᾳ βουλῇ, ἡμεῖς, ὁ μικρὸς ἐν τοῖς γεραροῖς ἀδελφοῖς καὶ νεώτερος ἐν τῇ ἱερᾷ χορείᾳ τῶν ἱεραρχῶν τῆς ἁγιωτάτης ταύτης τοῦ ἀγαθοδότου οὐρανίου πατρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐνῷ ἐν τῇ πολλαπλῇ ποιμαντορικῇ ἡμῶν εὐτελείᾳ καὶ ἀδυναμίᾳ ἐποιμαίνομεν τὸ τοῦ Κυρίου θεοσεβὲς ποίμνιον τῆς τῶν Θεσσαλονικέων ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐγκαρδίως φιλοῦντες αὐτὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀμοιβαίως ἀντιφιλούμενοι, προσκαλούμεθα νῦν μετὰ τὴν ἔναγχος ἀποβίωσιν τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου κυροῦ Ἰωακεὶμ τοῦ Β', τοῦ ἡμετέρου ἰδίᾳ ἀξιοσεβάστου πνευματικοῦ πατρὸς, προστάτου καὶ εὐεργέτου — οὗ τὴν μακαρίαν ψυχὴν ἀναπαύσαι Κύριος ἐν σκηναῖς δικαίων — προσκαλούμεθα ἵν' ἀναβῶμον τὰς βαθμίδας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ γεραιτάτου τούτου ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Ἀνεξιχνιάστῳ θείᾳ βουλῇ, ἡμεῖς, ὁ μικρότερος καὶ νεώτερος ἐν τοῖς ἱεράρχαις ἀδελφοῖς καὶ ἐν τοῖς ποιμέσιν εὐτελὴς καὶ πάντων τῶν ποιμαντορικῶν χαρισμάτων ἐστερημένος, εὐδοκίᾳ τοῦ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύοντος καὶ τὰ ἐλλείποντα παντόφως καὶ ἀκαταλήπτως ἀναπληροῦντος παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἐκλογῇ δὲ τοῦ γεραροῦ ἱεραρχικοῦ συλλόγου τῶν ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ τῶν εὐγενῶν λογάδων τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος καὶ ὑψηλῇ αὐτοκρατορικῇ ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ ἐπινεύσει τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος Σουλτὰν Ἀπτοὺλ Χαμὶτ χὰν ἐφένδου ἡμῶν, προσκαλούμεθα ἵν' ἀναλάβωμεν τοὺς οἴακας τοῦ χηρεύσαντος οἰκουμενικοῦ θρόνου, τοῦ θρόνου τούτου, τοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐγκαλλωπίσματος.

Ἀνεξιχνιάστῳ θείᾳ βουλῇ τὸν θρόνον τῶν ἁγιωτάτων καὶ σοφοτάτων πατριαρχῶν, τῶν Χρυσοστόμων, τῶν Γρηγορίων, τῶν Φωτίων καὶ τοσούτων ἄλλων ἐπιλέκτων ἐπὶ ἁγιότητι καὶ σοφίᾳ, τὸν θρόνον, ὃν ἡγίασαν καὶ ἐκλεῖσαν οἱ ἁγιώτατοι ἐκεῖνοι ἀρχιθύται καὶ ποιμένες διὰ τῶν σοφῶν καὶ ἀθανάτων συγγραμμάτων αὐτῶν, διὰ τοῦ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ζήλου καὶ τῶν ἀκαμάτων ἀγώνων, διὰ τῆς ἰσαγγέλου πολιτείας, διὰ τῆς ὑπὲρ ταύτης καὶ τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ μαρτυρικῆς αὐτῶν ὁμολογίας, δι' ὧν πάντων τοῦτον μὲν σεβαστὸν καὶ περίπυστον παρὰ πᾶσι κατέστησαν, τὸ δὲ ὀρθόδοξον τοῦ Κυρίου πλήρωμα ἀπὸ παντὸς ἀνιαροῦ προεφύλαξαν καὶ θεοφιλῶς ἐποδηγέτησαν, τὸν θρόνον, λέγομεν, τοῦτον προσκαλούμεθα ἵν' ἀνέλθωμεν ἡμεῖς, οἵτινες εἰς τὸ ὕψος τῆς σοφίας καὶ τῆς ἁγιότητος ἐκείνων ἀτενίσαι ἰλιγγιῶμεν, τὸν δὲ ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν ἅψαι κἂν φόβῳ συνεχόμεθα.

Μέγα τὸ ἔλεος τοῦ Ὑψίστου. Μεγάλη ἡ συγκατάβασις καὶ ἀνεξιχνίαστος ἡ θεία αὐτοῦ βουλή. Ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χάριτος, ὁ ἀείποτε τὰ μωρὰ καὶ ἐξουθενημένα τοῦ κόσμου ἐκλέγων εἰς εὐόδωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ υἱοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρεῖδε φιλευσπλάγχνως τὰ πολλὰ ἡμῶν ἁμαρτήματα καὶ τὰς πολλαπλᾶς ἐλλείψεις, καὶ ἤγειρεν ἡμᾶς εἰς ἐπίσκοπον τοῦ πρώτου τούτου τῆς Ὀρθοδοξίας θρόνου· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα Κυρίου καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ, προσφιλεῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ φιλόχριστον ἐκκλησίασμα, ὁ περίπυστος οὗτος θρόνος τῶν Γρηγορίων, τῶν Χρυσοστόμων, τῶν Φωτίων, τῶν Μιχαὴλ, τῶν Γενναδίων, τῶν Γρηγορίων, ἡ μεγάλη αὕτη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ ἐπὶ αἰῶνας τὴν ἱερὰν δᾷδα τοῦ ἀκηράτου τῆς ὀρθοδοξίας φωτὸς ὡς σύμβολον ἱερώτατον καὶ ἁγιώτατον ἐν χερσὶ κρατοῦσα καὶ τὸν νόμον διὰ τῶν ἁγίων Συνόδων πανταχοῦ γῆς ὅπου οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες, μεταλαμπαδοῦσα, φεῦ! ἐταπεινώθη καὶ ἐξηπορήθη ἕνεκα τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀντιξόων καὶ δδυνηρῶν συναντημάτων.

Ὁ γεραρὸς οἰκουμενικὸς θρόνος, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τὸ παλλάδιον τοῦτο τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ὁ θεμοφύλαξ αὐτῆς, ἡ μυριάδας εἰδωλολατρῶν καὶ ἄλλων ἀθέων καὶ ἀπίστων εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ μάνδραν συναγαγοῦσα καὶ τὸ θεῖον τοῦτο ἔργον εὐαγγελικῶς ἐκπληρώσασα, οὐχὶ δὲ προσηλυτιστικῶς διὰ χρηματικῶν μέσων καὶ παντοίων ἀλλων ἀθεμίτων τεχνασμάτων τοῦτο ἐπιδιώξασα, ἵσταται οὐχὶ ὅπου ἔδει ἵστασθαι. Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς πάντες τὰ πνευματικὰ αὐτῆς τέκνα οὐ μικρὸν συνεβάλομεν, ἡμεῖς αὐτοὶ οἱονεὶ παρασκευάσαντες τὴν παροῦσαν αὐτῆς δδυνηρὰν κατάστασιν.

Τὸν ἐν τοιαύτῃ μὲν ταπεινώσει διατελοῦντα κατὰ τὰ προλεχθέντα, ἀλλ' οὐχ ἧττον πάντοτε ὑψηλὸν καὶ ἁγιώτατον τοῦτον θρόνον καὶ φάρον φαεινὸν τῆς ἀκηράτου ὀρθοδοξίας —οὗ τὸ ἐσωτερικὸν θεῖον μεγαλεῖον πύλαι Ἅιδου οὐκ ἰσχύσουσι καταστρέψαι — προσκαλούμεθα κατὰ συγκατάβασιν πολλὴν ἵνα διαδεχθῶμεν.

Τῆς περὶ τούτου φωνῆς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος ἅμα τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνηχηθείσης, τὸ μὲν τοὺς πάλαι ἀρχιθύτας, τὰ γέρα αὐτῶν καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ θρόνου ἀναπολήσαντες εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, τὸ δὲ τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὸν κατάστασιν ὑπ' ὄψιν ἔχοντες καὶ τὰ πάλαι τοῖς παροῦσιν εἰς σύγκρισιν μικρὰν παραβαλόντες, δεινῶς τῇ ἀληθείᾳ συνεκινήθημεν καὶ ἐκλαύσαμεν. — Ἐκλαύσαμεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ παρεληλυθότος ἀγαθοῦ· ἐθρηνήσαμεν ἐπὶ τῇ παρούσῃ συμφορᾷ· ἀποβλέψαντες δὲ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν καὶ ἐλαχιστότητα, εἴδομεν πόσον συγκαταβατικῶς ἐξελέγημεν εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀοιδίμου ἡμῶν γέροντος· πόσον ἐπιεικῶς ἐθεωρήθημεν ἱκανοὶ, ὥστε ἀναλαβεῖν τοὺς οἴακας τοῦ ἁγιωτάτου τούτου θρόνου ἐν οὕτω χαλεποῖς καιροῖς καὶ ἀποδυθῆναι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ συναγαγεῖν τὰ ἐσκορπισμένα καὶ ἐπιδέσαι τὰ συντετριμμένα· πόσον δὲ μακρὰν ἐσμὲν τοῦ χρησίμου ἐκείνου, ὃν ἐγερεῖ Κύριος «εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς». (Σειρ. 10, 4).

Στρατιώτης ὅμως τοῦ Κυρίου κληθέντες καὶ τῷ θείῳ αὐτοῦ θελήματι ὑποταγὴν ἐκ παίδων ἐπαγγειλάμενοι «ὅτι πειθαρχεῖν δεῖ τῷ Θεῷ», ἔτι δὲ ἀρχὴν ἰδίαν καὶ ἀπαράβατον ἔχοντες, ὅπερ καὶ γραφικὸν — ὅτι ὁ ποιμὴν ἀνήκει οὐχὶ εἰς ἑαυτὸν, ἀλλὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ — ἀπείθειαν ἄντικρυς τῷ Θεῷ καὶ ἁμάρτημα ἡγησάμεθα τὸ ν' ἀντιτάξωμεν ἄρνησιν εἰς τὴν δι' ὑμῶν καλέσασαν ἡμᾶς θείαν αὐτοῦ φωνήν. Διὸ ἐνθαρρυνθέντες καὶ τὴν θείαν αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἀντίληψιν ἐπικαλεσάμενοι, ἐκύψαμεν τὸν αὐχένα, ὡς πειθηνίῳ στρατιώτῃ ἐμπρέπει, καὶ ἰδοὺ παριστάμεθα ἐν μέσῳ ὑμῶν συντετριμμένῃ τῇ καρδίᾳ ἀνελθόντες τὰς βαθμίδας τοῦ πενθοῦντος τούτου θρόνου ἐπί τε τῇ παραχμῇ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ μεγαλείου καὶ κάλλους καὶ τῇ στερήσει τοῦ ἄρτι πρὸς Κύριον μεταστάντος ἀξίου ἐπισκόπου αὐτοῦ.

Ὅθεν ἀπονέμοντες ὑμῖν μὲν, ὦ γεράσμιοι καὶ περιληπτοὶ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, τὸν ἀδελφικὸν ἐγκάρδιον ἀσπασμὸν καὶ τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ συγκαταβάσει διὰ τὴν ἐκλογὴν ἡμῶν τοῦ ἐν ὑμῖν ἐλαχίστου, ὑμῖν δὲ, ὦ εὐγενεῖς τοῦ Γένους ἐπίλεκτοι, τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας σὺν τῇ ἐκδηλώσει τῶν πρὸς ὑμᾶς εὐγνωμόνων αἰσθημάτων ὑμῶν, εὐλογοῦμεν πάντας ὑμᾶς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν, ὦ φιλόχριστον ἄθροισμα, ἐπευχόμενοι ὑμῖν καὶ τῇ κατ' οἶκον Ἐκκλησίᾳ ὑμῶν πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον. Ἰδοὺ τὸν αὐχένα κλίναντες εἰς τὴν φωνὴν ὑμῶν τὴν προσκαλοῦσαν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀκανθώδη καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν, παριστάμεθα ἐν μέσῳ ὑμῶν, οὐδὲν μεθ' ἡμῶν φέροντες, οὐδὲ ἀρετὴν, οὐδὲ σοφίαν, οὐδὲ ἕτερόν τι ἀρίζηλον ἀγαθὸν, οὐδὲν προσκομίζοντες τῶν προσόντων ἐκείνων τῶν ἁγίων καὶ ἀειμνήστων προκατόχων ἡμῶν, δι' ὧν ἀπὸ τοῦ θρόνου τούτου ἐπέλαμψεν ἡ θεία χάρις τοῖς ἀπανταχοῦ πᾶσι, διότι εὐτέλεια καὶ ἀδυναμία καὶ καθυστέρησις ἐν πᾶσιν ἡ ἡμετέρα ἐπαγγελία. Οὐδὲν ἐπαγγελλόμεθα ἄνευ ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας συντόνου συνεργασίας, τῆς ἐν τῷ νόμῳ στηριζομένης καὶ ἐκ τοῦ νόμου ἀποῤῥεούσης.

Ὁ θρόνος, γεραροὶ ἀδελφοὶ καὶ προσφιλῆ τέκνα, πάσχει δεινῶς, πάσχει ἔσωθεν· πάσχει ἔξωθεν· καταπολεμεῖται ὁρατῶς τε καὶ ἀοράτως· ἐπιβουλεύεται πανταχόθεν· στερεῖται τῶν πάντων. Τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸν πλεῖστα δεινὰ, ἅτινα μόνον στερρὰ θέλησις, μεγάλη εὐσυνειδησία, αὐστηροτάτη αὐταπάρνησις καὶ ἀφιλοκέρδεια καὶ σύντονος προσοχὴ καὶ ἐργασία δυνατὸν ν' ἀποσοβήσωσιν. Εὔκαιρον ἵνα κατανοηθῇ ὅτι πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς πάσχουσι νόσον δεινὴν, ἀπειλοῦσαν ἀπωλείας καὶ συμφορὰς μείζονας, καὶ ἀπαιτοῦσαν δραστικὰ μέσα θεραπείας πρὸς σωτηρίαν. Ἀνάγκη ἵνα πάντες, κλῆρός τε καὶ λαὸς, συναισθανθῶμεν ὅτι ἐσμὲν συνυπαίτιοι τῶν συμφορῶν καὶ ἑπομένως ὀφείλομεν ἀμοιβαίως καὶ ἀλληλεγγύως ὅπως συνεργασθῶμεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας. Δέον ἵνα ἀπὸ κοινοῦ συνομολογήσωμεν τὰ πολλὰ ἡμῶν πταίσματα, τὰ εἰς τὴν παραχμὴν καὶ ἀποσύνθεσιν ἑκατέρωθεν συντελέσαντα. Πρέπει ἵνα πᾶν μέλος ὑγιὲς τῆς Ἐκκλησίας ἀποδυόμενον τὸν παλαιὸν τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπον ἀναγεννηθῇ διὰ τῆς χάριτος τῆς ἀληθείας καὶ προσκομίσῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ, τῇ πασχούσῃ καὶ πενθούσῃ, τὸν ὀβολὸν τῆς στοργῆς καὶ ἀρωγῆς αὐτοῦ.

Ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἔχουσι τὰ καθ' ἡμᾶς, ὅπερ ἐν θλίψει ὁμολογοῦμεν, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ, θαρρεῖτε ὅτι ὁ Θεὸς τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἐλέους μεθ' ἡμῶν ἐστίν. Ἂν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χάριτος δοτὴρ, οὐκ ἐάσει τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύναται. Τὸ ἐφ' ἡμῖν ὁμολογοῦμεν καὶ διαβεβαιοῦμεν ὑμᾶς πάντας ἐν συνειδήσει ὅτι οὐδεὶς σκοπὸς πλάγιος, οὐδεὶς χθαμαλὸς, οὐδεὶς ὑλόφρων, οὐδεὶς φιλέκδικος, οὐδεὶς μνησίκακος ἐπηρεάσει ἡμᾶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἀγαθῶν. Πιστοὶ φύλακες τῶν πατρῴων καὶ ἀκριβεῖς ἐκτελεσταὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θεσμῶν, ἀποδυόμεθα ἀπὸ τοῦ νῦν ἀκορέστως, ὅσον ἀνθρώπῳ εὐτελεῖ καὶ ταπεινῷ ἐφικτὸν, εἰς τὴν διαῤῥύθμισιν καὶ διόρθωσιν ἐπὶ τῇ βασει τῶν προεπηγγελμένων. Ἀπαιτοῦμεν δὲ καὶ παρ' ὑμῶν, τῶν τε κανονικῶν καὶ νομίμων σωμάτων καὶ παρ' ἑνὸς ἑκάστου ἰδίᾳ καὶ ἐν γένει παρὰ πάντων, ὅσα ἡμεῖς ἀπαραβιάστως ἐπαγγελλόμεθα καὶ ἐν συνειδήσει ὑπισχνούμεθα. Οὕτως ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τῇ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ χάριτι καὶ ἀντιλήψει θέλομεν ὠθάσει ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Σὺ δὲ, ὦ ἀόρατε Νυμφίε τῆς Ἐκκλησίας, εὔσπλαγχνε καὶ πανοικτίρμον Ἰησοῦ Χριστὲ, πάριδε τὰ πολλὰ ἡμῶν ἁμαρτήματα, ὅτι πολὺ ἀπέστημεν ἀπὸ σοῦ. Φώτισον καὶ συνέτισον πρὸ πάντων ἡμᾶς. — Ἔμπνευσον ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς ταλαιπωρουμένης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πολυτλήμονος λαοῦ σου. Τὸν φιλόλαον καὶ φιλοδίκαιον ἡμῶν ἄνακτα Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶτ χὰν ἐφέντην ἡμῶν στήριξον ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ καὶ ἐνίσχυσον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ὑπὲρ ταῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν. Ἀπάλλαξον δὲ αὐτὸν ἀπὸ παντὸς ἀνιαροῦ, καὶ ἐνίσχυσε καὶ ποδηγέτει τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν καὶ λαοσωτηρίων βουλευμάτων αὐτοῦ.

Ἐπουράνιε Βασιλεῦ, σοῦ πάλιν καὶ πολλάκις δεόμεθα, τὸν φιλόλαον βασιλέα ἡμῶν φύλαξον, τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν στήριξον, τὰ ἔθνη πράϋνον, τὸν κόσμον εἰρήνευσον, τὴν ἁγίαν σου Ἐκκλησίαν καλῶς διαφύλαξον, μετ' ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου λαοῦ σου εἴη τὸ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεός σου καὶ ἔσται.

Μετὰ τὸν λόγον τῆς Α. Παναγιότητος, ὃν τὸ φιλόχριστον πλήρωμα ἤκουσε μετὰ πολλῆς προσοχῆς, ὁ εὐπαίδευτος καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς ἱεροδιάκονος κ. Φιλάρετος Βαφείδης ἀπήγγειλεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος τὸν ἑπόμενον ἀξιανάγνωστον λόγον.

Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, μὴ δειλιάσῃς, μηδὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ Κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντα, οὗ ἐὰν πορεύῃ.
(Ἰησ. Ναυῆ Α', 9, 10).

Παναγιώτατε Δέσποτα, σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι, λαὲ τοῦ Κυρίου περιούσιε.

Ὅτε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν πολυετῆ ἐκείνην καὶ πολύμοχθον πορείαν πρὸς τὴν ἐπηγγελμένην αὐτοῖς γῆν, πρὸ τῆς καταῤῥύτου τοῦ Ἰορδάνου χώρας ἱστάμενοι, ἐστερήθησαν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν καὶ προφήτου Μωϋσέως, τότε ὁ Θεὸς ἐκλεξάμενος αὐτοῖς ἀρχηγὸν τὸν ὑπουργὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς ἐν γῇ Χαναὰν ἐγκαταστάσεως, ἐντειλάμενος· «Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, »μὴ δειλιάσῃς, μηδὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ Κύριος »ὁ Θεός σου εἰς πάντα, οὗ ἐὰν πορεύῃ». Ὅτε δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν κρισίμοις περιστάσεσιν ἀπὸ πολλοῦ διατελοῦντες, μετὰ ἀλλεπαλλήλους καὶ δριμεῖς χειμῶνας, τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει ἡμῶν ἐνσκήψαντας, ἀνεμένομεν τὸν ἄξιον ἡμῶν κυβερνήτην καὶ καθηγεμόνα, τότε ὁ αὐτὸς Θεὸς ἐπιβλέψας ἐπὶ τοῖς δεινοπαθήμασι τοῦ νέου αὐτοῦ Ἰσραὴλ, ἐκλέγει Σὲ ὡς τὸν ἀνώτατον ἡμῶν ποιμενάρχην καὶ, ἀνατιθεὶς τὸ μέγα καὶ δυσβάστακτον ἔργον τῆς ὑψίστης τῆς ὀρθοδοξίας ποιμαντορίας, ἐπιλέγει Σοι τὰ αὐτὰ λόγια· Ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, μὴ δειλιάσῃς, μηδὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ Κύριος ὁ Θεὸς εἰς πάντα, οὗ ἐὰν πορεύῃ.

Θαυμαστὴ ἀληθῶς ἡ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ὁ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὰ σύμπαντα κρατῶν, σοφῶς καὶ σκοπίμως διενεργεῖ καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν· ἐπιτρέπει πολλάκις νὰ νέμηται τὸ κακὸν τὰ ἡμέτερα πράγματα, παραχωρεῖ νὰ φύωνται ἐν τῷ κόσμῳ ζιζάνια, καταπνίγοντα τὸν σῖτον· ἀλλ' ὅταν τὸ κακὸν προχωρήσῃ, ὅταν ὑψώσῃ κεφαλήν, τότε ῥάγδην ἀνασπᾷ αὐτὸ καὶ πρόῤῥιζον· τότε διὰ τῆς ἀπείρου αὐτοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως ματαιοῖ καὶ ἐξουδετεροῖ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ μετατρέπει πολλάκις εἰς τὸ ἐναντίον· τότε ὁ Θεὸς, ὁ πόῤῥωθεν καταβάλλων τῶν πραγμάτων τὰς ὑποθέσεις, ἐγείρει ἑκάστοτε τὸν χρήσιμον αὐτοῦ (Σειρὰχ 1, 4), ἀνίστησι τοὺς νέους αὐτοῦ Μωϋσεῖς καὶ Ἰησοῦ ὁδηγοῦντας καὶ σώζοντας ἐκ τῶν κινδύνων τὸν νέον αὐτοῦ Ἰσραήλ.

Διὸ τοῦτο, Παναγιώτατε Δέσποτα, καθορᾶται καὶ ἐν τῇ πανηγυρικωτάτῃ ταύτῃ ἡμέρᾳ. Τὸν θεῖον δάκτυλον ἐνορῶμεν πάντες ἐν τῇ εἰς τὸν γεραρὸν τοῦτον τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀναῤῥήσει τῆς σῆς σεπτῆς κορυφῆς. Αἱ ἀπὸ πολλοῦ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος κατατρύχουσαι ποικίλαι καὶ δειναὶ περιστάσεις ἀπῄτουν ἔκτακτον ἄνδρα, ἀπῄτουν νοῦν διορατικὸν, βούλησιν ἰσχυρὰν καὶ ἠθικὴν, καρδίαν ἀγαθὴν, ἄδολον καὶ εἰλικρινῆ. Καὶ τοιοῦτον ἀληθῶς πεποίθαμεν οἱ πάντες ὅτι εὕοομεν ἐν τῇ μεγαθύμῳ σου ψυχῇ. Διὰ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς χηρείας τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου, οἱ περὶ τῶν κοινῶν ἡμῶν πραγμάτων κηδόμενοι εἰς τὸ γεραρὸν καὶ τίμιόν σου πρόσωπον πάντες ἀπέβλεψαν. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεσσαλονίκης **ΙΩΑΚΕΙΜ**, ἀνὰ τὰ στόματα πάντων φερόμενον, ἠλέκτριζε τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ ἐφείλκυε τὴν γενικὴν προσοχὴν καὶ συμπάθειαν, ἕως οὗ ἡ ψῆφος κλήρου τε καὶ λαοῦ ἐπεσφράγισε τὸν καθολικὸν τοῦτον πόθον, ἀναβιβάσασά σε ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν ταύτην πατριαρχικὴν τῆς ὀρθοδοξίας σκοπιάν· διὰ τοῦτο καὶ τὸ σήμερον συῤῥεῦσαν ἔκτακτον πλῆθος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἔσω τε καὶ ἔξω τοῦ ἱεροῦ τούτου περιβόλου συνωστιζόμενον ὅπως ἴδῃ σὲ τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ, ἀκούσῃ τὰ σοφά σου λόγια καὶ τῶν εὐλογιῶν ἀπολαύσῃ, ἀπεκδεχόμενον παρὰ σοῦ πολλὰ καὶ μεγάλα, διότι ἀναντιῤῥήτως ἔκτακτοι καὶ δειναὶ εἶναι αἱ περιστάσεις, ἐν αἷς διατελοῦμεν· πάντες ἀνομολογοῦμεν τοῦτο· βιοῦμεν ἀπὸ πολλοῦ ἐν καιροῖς χαλεποῖς, ἐν περιστάσεσι κρισίμοις, δυναμέναις νὰ ἐπενέγκωσιν ἢ τὴν τελείαν ἡμῶν ἐξόντωσιν ἢ τὸν σωφρονισμὸν ἡμῶν καὶ τὴν κατ' ὀλίγον βελτίωσιν. Ἐπιτραπήτω μοι, ἀντὶ παντὸς ἄλλου, νὰ ῥίψω παροδικὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς καθόλου ἡμῶν καταστάσεως.

Εἴτε τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν, εἴτε τὴν πνευματικὴν καθόλου καὶ ὑλικὴν ἡμῶν κατάστασιν ὡς χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ πολιτῶν ἐξετάσωμεν, μετὰ λύπης θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι ἔχει κακῶς, βαίνουσα ἐπὶ τὰ χείρω. Ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θρησκεία δὲν ἀποτελεῖ δυστυχῶς τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ ἡμετέρου βίου. Ἔχομεν θρησκείαν θείαν, διδάσκουσαν ἡμᾶς τὰς ὑψηλοτέρας δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας, καὶ ὅμως αὕτη εἶναι σχεδὸν νεκρά. Ἐνῷ ἡ θρησκεία ἡμῶν κατεκράτει ἄλλοτε τῶν καρδιῶν πάντων, ἐνῷ ἡ ὑψηλὴ αὐτῆς ἠθικὴ ἀνεκαίνιζε τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον κατὰ τὰς ποικίλας αὐτοῦ σχέσεις καὶ παρῆγε τὰ εὔοσμα ἐκεῖνα ἄνθη τοῦ χριστιανικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα τοσοῦτο θαυμάζομεν ἐν ταῖς σελίσι τῆς ἀρχαίας καὶ μετὰ ταῦτα ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὴ αὕτη ἀπὸ πολλοῦ οὐδὲν ἢ μικρὸν ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν· τοσοῦτον αὗται ἐχερσώθησαν καὶ

ἐσκληρύνθησαν. Ὁπόσον καταπληκτικὴ εἶναι ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων καὶ ἡμῶν τῶν σήμερον! Ἐκεῖνοι τὰ πάντα ἐθυσίαζον ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ πίστεως· ἡμεῖς ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἡμῶν οὐδὲ κἂν ὑπ' ὄψιν λαμβάνομεν ὅτι ἐσμὲν Χριστιανοί. Ἐκεῖνοι ἐν οἱαισδήποτε περιστάσεσι διατελοῦντες ἄσβεστον διετήρησαν τὸ πῦρ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως καὶ ἀγάπης· ἡμεῖς ἐν καιροῖς σχετικῶς αἰσιωτέροις βιοῦντες κινδυνεύομεν νὰ σβέσωμεν τὴν λαμπάδα τῆς πίστεως. Παρ' ἐκείνοις πλούσιος καὶ ἐναργὴς κατῴκει ὁ θεῖος λόγος, ὁ δυνάμενος σοφίσαι καὶ ἠθικοποιῆσαι· παρ' ἡμῖν ἀργεῖ ὁ Εὐαγγέλιον, καθεύδει ὁ Χριστός. Οὐδέποτε παρ' ἐκείνοις συνεκαλεῖτο ὁ λαὸς εἰς προσευχὴν καὶ λατρείαν τοῦ θείου, χωρὶς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ν' ἀντηχῇ καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου· παρ' ἡμῖν σπανίως ἐπιτελεῖται τὸ πρώτιστον τοῦτο τῶν κληρικῶν καθῆκον· περιοριζόμεθα ἁπλῶς εἰς τὴν ξηρὰν καὶ τυπικὴν τέλεσιν τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν καὶ παραλείπομεν τὸ οἰκοδομητικώτερον καὶ ζωτικώτερον ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ. Ἐκεῖνοι ἐξέῳγον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ τὰς χριστιανικὰς αὐτῶν ἀρετὰς, προκαλούσας τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἔκπληξιν τοῦ ἐγωϊστοῦ καὶ φιλαύτου ἐθνισμοῦ· ἡ χρηστιανικὴ ἀγάπη καὶ αὐταπάρνησις, ἡ πίστις καὶ ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἐλπὶς καὶ ἡ λοιπὴ χρυσῆ ἅλυσσος τῶν ἀρετῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἦσαν τὰ συνιστῶντα καὶ χαρακτηρίζοντα τὸν βίον αὐτῶν καθ' ὅλας τὰς σχέσεις· ἡμεῖς δυστυχῶς ἐστερήθημεν ἢ κινδυνεύομεν νὰ στερηθῶμεν τῶν συστατικῶν τούτων τοῦ χριστιανικοῦ βίου· τὰ ἠθικὰ ἐλατήρια σχεδὸν ἐξέλιπον ἐκ τῶν πράξεων ἡμῶν· ταῦτα ἀντικαθιστῶσι συνήθως ἡ νομιμότης, ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ὁποίας καλύπτομεν τὰ ἰδιοτελῆ καὶ φίλαυτα ἡμῶν φρονήματα. Ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τοὺς γνώμονας τῶν πράξεων ἡμῶν, τοὺς νόμους, τοὺς κανόνας, τοὺς κανονισμοὺς καὶ εἴ τι ἕτερον· ἀλλ' ἢ συνήθως ἀργεῖ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν, ἢ ἐνεργεῖ ἡ ἁπλῆ ἐξωτερικὴ συμφωνία. Ἐντεῦθεν παραλύουσι τὰ ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια ἡμῶν πράγματα, καὶ τὴν προσδοκωμένην εὐρυθμίαν καὶ ἁρμονίαν ἀντικαθίστησι τὸ χάος καὶ ἡ χασμῳδία.

Τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἡμῶν καταστάσεως δὲν εἶναι κρείσσων καὶ εὐαρεστοτέρα καὶ ἡ καθόλου πνευματική. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ζωηρὰ ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἡ συνείδησις τοῦ ὑψηλοῦ τούτου καθήκοντος, τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου· ἀναμφιβόλως ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οὐ μικραὶ ἐγένοντο πρόοδοι· καὶ ἡ γνῶσις παρ' ἡμῖν ἀρκούντως διεδόθη καὶ σχολεῖα παντοῖα ἀνιδρύθησαν καὶ ἐπιτροπαὶ καὶ σύλλογοι πολλοὶ καὶ ποικίλοι συνέστησαν, ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ γενόμενα δὲν εἶναι ἀντάξια τῆς μεγάλης ἡμῶν κλίσεως, δὲν εἶναι ἀνάλογα τῇ παρούσῃ ἐποχῇ. Ζῶμεν ἐν τῷ αἰῶνι τῶν γραμμάτων, καὶ ἡμεῖς στερούμεθα ἔτι ὁμοιομόρφου σχολικοῦ συστήματος· ἑκάστη ἐπαρχία, ἑκάστη πόλις, ἑκάστη ἐνορία, ἕκαστος διδάσκαλος βαίνει τὰς ὑποκειμένας αὐτοῦ ἰδέας καὶ διαθέσεις. Ζῶμεν ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν φώτων, καὶ ἡμεῖς ζερούμεθα βιβλίων διδακτικῶν καὶ συστηματικῶν, στερούμεθα διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν ἱκανῶν, στερούμεθα...

Λυπηροτέρα ἐν μέρει εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἡμετέρου κλήρου. Ἀναμφιβόλως ὑπὸ τὴν κατηγορίαν ταύτην δὲν ὑπόκειται ὁ ἀνώτερος ἡμῶν κλῆρος. Εὐτυχῶς συγκαταλέγονται ἐν αὐτῷ πολλοὶ ἐπὶ ἐπιστήμῃ καὶ ποικίλῃ σοφίᾳ διακρινόμενοι, ἕτοιμοι τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων (Πράξ. Θ', 15)· ἀλλ' ὁ κατώτερος ἡμῶν κλῆρος, ὁ τηλικαύτην ἀποστολὴν ἐμπεπιστευμένος, δυστυχῶς διατελεῖ ἐν ἀναξίᾳ ἑαυτοῦ καὶ ἡμῶν καταστάσει· ὡς πατὴρ πνευματικὸς, ὡς διδάσκαλος καὶ κυβερνήτης, ὡς φίλος καὶ σύντροφος ἐφ' ὅρου ζωῆς κατὰ πολλὰ ὑπολείπεται πνευματικῶς τοῦ λαοῦ, ὃν πρόκειται νὰ διαπαιδαγωγήσῃ, διδάξῃ καὶ κυβερνήσῃ. Ἡ ἔλλειψις αὕτη κατὰ τοσοῦτο μάλιστα τυγχάνει ἐπαισθητοτέρα, καθ' ὅσον πολλοὶ ἐναντίον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ διδάσκοντες διασείουσι τὴν συνείδησιν τῶν ἁπλουστέρων. Ἐνῷ ὁ ἱερωμένος, ἀντεχόμενος τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἔπρεπε νὰ ἦναι δυνατὸς καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν (Τίτ. α', 9). Ἀλλὰ ταῦτα ἀδύνατα ἀποδείκνυνται, ἐφ' ὅσον δὲν διοργανίζονται σχολαὶ ἱερατικαὶ, δὲν συνιστῶνται σύλλογοι ἱερατικοὶ, δὲν ἐκδίδονται βιβλία ἠθικὰ καὶ κοινωφελῆ, δὲν καταβάλλεται εἰλικρινὴς πρόνοια περὶ τοῦ κλήρου ἡμῶν καθόλου· ἄλλως, τοιαῦτα καὶ χείρονα ἔσονται τὰ ἡμέτερα.

Τὴν αὐτὴν ἀπόχρωσιν φέρει καὶ ἡ ὑλικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἡμῶν καθόλου κατάστασις. Οὐ μικραὶ πρὸ πολλοῦ κατεβλήθησαν ἐνέργειαι, καὶ ὅμως οὐδὲν τὸ κατορθωθέν. Γενικὴ καχεξία ἐπικρατεῖ εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν καθιδρύματα· αἱ ἀνάγκαι ἡμῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ πολλαπλασιάζονται, καὶ ὅμως οὐδὲ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα δυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν· αἱ ἀνάγκαι καὶ οἱ πόροι ἡμῶν κατ' ἀντίστροφον βαίνουσι λόγον. Βεβαίως εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην

συνετέλεσαν καὶ ἄλλα αἴτια, ἀλλ' ἀναντιῤῥήτως ἡ μείζων εὐθύνη καὶ ὁ καταλογισμὸς πίπτει ἐφ' ἡμᾶς· ὀρθότατον τὸ συνήθως λεγόμενον ὅτι τὰ πρόσωπα, ὅπως καὶ αἱ κοινωνίαι, εἶναι δημιουργὰ τῆς τύχης αὐτῶν.

Τὴν δυσάρεστον ταύτην τῶν καθ' ἡμᾶς κατάστασιν δυστυχῶς ἐπαυξάνει καὶ σφραγίζει καὶ ἡ ἀπό τινος ἐκ πολιτικῶν περιστάσεων ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἐνσκήψασα ἀνωμαλία καὶ καχεξία· ὑπὸ τὸ πρίσμα φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης ἐξεπληρώθησαν δυστυχῶς σκοποὶ ἰδιοτελεῖς· βαθεῖαι, δυσίατοι ἐντεῦθεν ἠνεῴγησαν ἡμῖν πληγαί, ἀβεβαιότης ὑπάρξεως καὶ εἴ τι ἕτερον· οὗτοι οἱ καρποὶ τοὺς ὁποίους ἐθέρισαν καὶ θερίζουσιν οἱ ἐν ταῖς μοιραίαις ἐκείναις ἐπαοχίαις διατελοῦντες.

Τοιαῦται ἐν σκιαγραφίᾳ, Παναγιώτατε Δέσποτα, αἱ δειναὶ καὶ δυσχείμεροι περιστάσεις, ἐν αἷς, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, διατελεῖ ἡ ἐπὶ γῆς στρατευομένη αὐτοῦ Ἐκκλησία. Ἐν τοιούτοις καιροῖς ἐκλήθης ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, ὅπως ἐξαγάγῃς αὐτὴν ἐκ τῶν δυσχερειῶν τούτων καὶ ἀναγάγῃς εἰς τὴν μέλι καὶ γάλα ῥέουσαν γῆν. Ἰδοὺ ἡ πεποίθησις πάντων ἡμῶν, ἰδοὺ ὁ πόθος τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Εἶναι ἀληθές, Παναγιώτατε, ὅτι πρὸς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἕξεις συναντιλήπτορας καὶ συνεργοὺς τόν τε κλῆρον καὶ τὸν λαόν· τοῦτο εἶναι καθῆκον αὐτῶν ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον. Τὰ μεγάλα ἔργα κατορθοῦνται διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἑνότητος, κατορθοῦνται διὰ τῆς ἰσχύος, τοῦ πλούτου καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν βουλήσεων· ἀλλ' ἀληθέστερον ἀφ' ἑτέρου, ὅτι καὶ ὅλων τούτων τῶν προσπαθειῶν καὶ ἐνεργειῶν τὸ κέντρον ἡ σὴ τυγχάνει κορυφὴ, πρὸς τὸ ὁποῖον θὰ συγκεντρῶνται αἱ ἀκτῖνες τῆς μεγάλης ταύτης περιφερείας. Σὺ ὑπάρχεις ὁ πάντων τὴν πρωτοβουλίαν ἔχων, σὺ ἡ ὠστικὴ δύναμις τῆς μεγάλης ταύτης μηχανῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου.

Ἀνάλαβε λοιπὸν μετὰ θάῤῥους τὴν πατριαρχικὴν ῥάβδον καὶ ἐπιλαβοῦ τοῦ ἐμπεπιστευμένου σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἔργου. Κατάρχου εὐθαρσῶς τῆς κινδυνώδους ποντοπορίας τῆς χριστιανικῆς ὁλκάδος· καὶ προσβλέπων εἰς τὰ ἀγριαίνοντα καὶ παφλάζοντα κύματα τοῦ κυμαινομένου τοῦ κόσμου πελάγους, ἀτένισον ὡς εἰς πολικὸν ἀστέρα τὸν Κύριον καὶ πρόσταησον σεαυτῷ ναυκλήρους καὶ ὁδηγοὺς τοὺς ἄλλοτε ἐν καιροῖς ἐπίσης χαλεποῖς τὸ θεότευκτον τοῦτο σκάφος εἰς λιμένα σωτηρίας καταγαγόντας. Ἀναμνήσθητι τῶν Γρηγορίων καὶ Χρυσοστόμων, τῶν Φωτίων καὶ Κηρουλαρίων, καὶ τῶν ἄλλων κλεινῶν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης πατριαρχῶν καὶ μιμούμενος τῶν μὲν τὸ στερρὸν τῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος, τῶν δὲ τὴν ἀγάπην καὶ αὐταπάρνησιν καὶ τῶν ἄλλων τὸν διορατικὸν καὶ πρακτικὸν νοῦν, ἐγκαίνισον τὴν χρυσῆν τῆς Ἐκκλησίας περίοδον.

Ἀληθῶς ἡ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι πεῖρά Σου, ἡ εἰλικρίνεια μεθ' ἧς μέχρι τοῦδε εἰργάσθης ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ σοβαρὸν καὶ κρίσιμον τῶν περιστάσεων ἐμβάλλουσι τὴν ψυχήν σου εἰς φόβους καὶ δισταγμούς. Ταῦτα πάντα ἐπιβάλλουσι νὰ εἴπῃς τὸ τοῦ Μωϋσέως· Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἰμι (Ἔξοδ. Δ' 11). Ἀλλὰ μὴ πτοηθῇς Ἀναμνήσθητι τοῦ πρὸς τὸν μέγαν Παῦλον ῥηθέντος. Ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται (Πρὸς Κορινθ. Β', 12, 9). Ἀναμνήσθητι ὅτι συνεργοὺς τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου σου ὑπουργήματος ἕξεις πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν πατριαρχικήν σου αἰγίδα διατελοῦντας. Ἀναμνήσθητι τέλος ὅτι πάντοτε ἔσται μετὰ σοῦ ἡ κραταιὰ ἀντίληψις τοῦ καλέσαντός σε Θεοῦ. Ἴσχυε λοιπὸν καὶ ἀνδρίζου, μὴ δειλιάσῃς, μηδὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ Κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντα, οὗ ἐὰν πορεύῃ.

ΚΑΤΑΓΩΓΗ
ΤΩΝ ΙΝΔΟΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΛΑΩΝ.

Δυσχερὲς μὲν τὸ κατὰ φύσιν εἰκονίζειν· ἀλλὰ τὸ ἐξεικάζειν εἰ μὴ ἀπὸ μνήμης, ἀλλά γε ἐξ ἀκοῆς, κατ' ἀτελεῖς μαρτυρίας καὶ ἠκρωτηριασμένα λείψανα, τὸ ἐξανιστᾶν τύπον, κόσμον ἐξαφανισθέντα, τὸ πλάττειν εἰκόνα οὐδέποτε πρὸς τὸ πρωτότυπον παραβληθησομένην, οὐχὶ ἆρα ῥιψοκινδυνώτατόν ἐστι; Καὶ ὅμως ἐπαγωγὸν τὸ ἔργον. Τὸ δημόσιον κρίνει περὶ αὐτοῦ ἐκ μόνου τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ὅμως ὑφίσταται τὸ γόητρον· ἀνάγεται εἰς ἐκλιπόντας χρόνους, εἰς ἄγνωστον βίον, οὗ τὸ μυστηριῶδες ἀπασχολεῖ ἐπὶ μικρὸν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Πόσον δ' ἡ τοῦ δημοσίου ἡδονὴ ἥττων ἐστὶ τῆς τέρψεως τοῦ καλλιτέχνου ἐποικοδομοῦντος μικρὸν κατὰ μικρὸν ἓν πρόσωπον, μίαν ὅλην ἐποχήν! Ἀλλ' ἡ τέρψις αὕτη οὐχὶ ἄμοιρος εἶναι κινδύνων· καὶ πρῶτος τούτων τὸ ἄγαν εἰδικευτικόν, ὅπερ ἐφίσταται εἰς ἓν κιονόκρανον, ἀπὸ ἑνὸς χειλώματος σχηματίζει ὅρος καὶ ἀπὸ ἀσήμου τινὸς γεγονότος ὀγκωδεστάτην ἀπαρτίζει βίβλον· εἶτα ἡ ἀντίθετος ὑπερβολὴ, τὸ ἄγαν γενικευτικὸν, ἡ φαντασία οἰκοδομοῦσα ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως καὶ εἰς προμεμελετημένον σχέδιον φέρουσα ὑλικὸν ἀνίσου ἀξίας. Εἰς

τὰς εὐρείας ταύτας μηχανὰς δυσπιστεῖ μὲν ὁ εὐρυμαθὴς, ἀλλ' ἀρέσκεται ὁ φιλόσοφος κριτικός. Ἀφετηρία μὲν ἡ ἀνάλυσις, ἀλλὰ σκοπὸς ἡ σύνθεσις καὶ ἀνάγκη ἐπανελθεῖν εἰς αὐτήν. Τὸ οἰκοδόμημα εἶναι πρόωρον, ἀτελὲς ἢ ὑπερβολικόν; Ἐπιφυλάττεσαι ὅπως ἐν δέοντι ἐπισκευάσῃς αὐτό. Αἱ ἐπιστῆμαι οὐδέποτέ εἰσι τέλειαι.

Αἱ σκέψεις αὗται ἐπήρχοντο ἡμῖν ἀναγινώσκουσι τὸ πόνημα τοῦ κ. Πικτὲ περὶ Καταγωγῆς τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν. Ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ τὰ χάσματα, τὰ ἁμαρτήματα, ἅπερ δὲν ἐξήλειψε πάντα ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ συγγράμματος, ἡ μετὰ θάνατον τοῦ συγγραφέως. Εἰλικρινεῖς προλήψεις, Γραφικαί τε καὶ μεταφυσικαὶ, λίαν συνεχῶς τὸν συγγραφέα ἀπεπλάνησαν ἀπὸ μεθόδου, ἥτις ἀρίστη καθ' ἑαυτήν ἐστιν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον εὐγενές ἐστι καὶ εὐσυνείδητον τὸ ἐπιχείρημα. Ὁ Πικτὲ ἀπεπειράθη, καὶ πολλαχοῦ ἐπέτυχεν, ἀναγράψαι τὴν προϊστορικὴν εἰκόνα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐν τῇ διανοίᾳ, τῶν κατακτητῶν ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰνδοὶ, Πέρσαι, Ἕλληνες, Λατῖνοι, Γαλάται, Γερμανοὶ καὶ Σλαῦοι ἀλληλοδιαδόχως τῆς ἀνθρωπότητος ἡγήσαντο, τῶν λαῶν, οἷς ἔλαχεν ἡ ὁριστικὴ διεύθυνσις τοῦ γηΐνου σύμπαντος.

Τοιαύτη ἀπόπειρα πρὸ ἑνὸς αἰῶνος θὰ ἐλογίζετο δικαίως χίμαιρα. Ἡ ἱστορία, ὅσον κἂν εἰσδύσωμεν εἰς τὰ ἀπώτατα αὐτῆς, παρίστησιν ἡμῖν πάντας τούτους τοὺς λαοὺς ἀλλοφύλους καὶ πολεμίους, καὶ τοιοῦτοί εἰσιν ἔτι καὶ νῦν πανταχοῦ ὅπου ἡ γειτνίασις καὶ τὸ συμφέρον δὲν συνέδεσαν αὐτοὺς διὰ σχέσεων μᾶλλον ἢ ἧττον στενῶν, μᾶλλον ἢ ἧττον παροδικῶν. Ἥκιστα ἐνδιαφέρει ἐὰν προσεκτική τις ἀντιπαράθεσις ἀνεκάλυψε προδήλους ἀναλογίας ἐν τῇ κοινωνικῇ καὶ ἠθικῇ αὐτῶν ἀναπτύξει. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, λέγουσιν, ὁμοία πανταχοῦ ἑαυτῇ ἐστιν· αἱ αὐταὶ περιστάσεις τοὺς αὐτοὺς πανταχοῦ παράγουσιν ὅρους ζωῆς καὶ διανοίας. Ἡ ἀνθρωπολογία ἄλλως τε παρατηρεῖ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν τῆς Ἀσίας καὶ καὶ τῆς Εὐρώπης ἄπειρα κράματα ἀπειροπληθῶν φύλων, ἥκιστα συμβιβαζόμενα μετὰ τῆς ὑποθέσεως περὶ μιᾶς ἀρχικῆς ἑνότητος. Οὐδὲν τέλος περὶ Ἰνδῶν γινώσκεται πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὐδὲν περὶ Περσῶν πρὸ τοῦ Κυαξάρου, οὐδὲν περὶ Ἑλλήνων πρὸ τοῦ Δαναοῦ. Τίς λοιπὸν ὁδηγὸς δύναται νὰ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς διὰ τῶν μυθικῶν χρόνων εἰς χώρας, ἐν αἷς οὔτε ἓν μνημεῖον διασώζεται, οὔτε μία ἐπιγραφὴ, οὔτε μία κἂν ἀνάμνησις;

Ἀλλ' ὁ ὁδηγὸς οὗτος ὑφίσταται. Ἡ γλωσσολογία ἐπιλύει ἢ ἀποκρούει τὰς ἐνστάσεις ταύτας. Δὲν ἐπεμβαίνει, σημειωτέον, εἰς τὰ τῆς ἀνθρωπολογίας· οὐδαμῶς σκέπτεται νὰ ἐξαλείψῃ τὰς διαφορὰς, τοὺς ἰδιαιτέρους χαρακτῆρας τῶν λαῶν· οὐδ' ἀξιοῖ ὅτι ἐν μιᾷ οἱαδήποτε ἐποχῇ οἱ κάτοικοι τῆς ἀρχαίας Ἀσίας, τῆς Ἰταλίας ἢ τῆς Γερμανίας κοινὸν ἔσχον πατέρα καὶ τὸ αὐτὸ λίκνον. Καταδεικνύει μόνον ὅτι ὀφείλουσιν εἰς ὡρισμένην τινὰ ὁμάδα, καίπερ ἄγνωστον καὶ παρὰ τὸν φυσικὸν ῥοῦν τῶν πραγμάτων, τὰς γλώσσας, τοὺς θεσμοὺς, τὸ σπέρμα τοῦ μέλλοντος αὐτῶν.

Ἑπτὰ οἰκογένειαι γλωσσῶν, ἐῤῥιμμέναι εἰς τὸν αὐτὸν γραμματικὸν τύπον, ἐσχηματισμέναι ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων καὶ διὰ τῶν αὐτῶν τρόπων δὲν φαίνεται ὅτι ἐγεννήθησαν ἑκάστη καθ' ἑαυτὴν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνδοῦ, τῆς Κασπίας, τοῦ Πηνειοῦ, τοῦ Τιβέρεως, τοῦ Σηκουάνα, τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Βορυσθένους. Ὅσῳ τις εἰς τὸ παρελθὸν αὐτῶν ἀνάγεται, τοσούτῳ πρὸς ἀλλήλας προσεγγίζουσι καὶ ἀποκαλύπτουσι τὴν ἐνιαίαν πηγὴν ἐξ ἧς ἤντλησαν. Εἰσὶν οἱ κρουνοὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς Ὅσον θετικῶς ἡ πλήρης σύμπτωσις τῶν ῥωμανικῶν διαλέκτων συνεπάγεται μίαν μητέρα γλῶσσαν, τοσοῦτον καὶ ἡ ἀρχικὴ συγγένεια τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν ἀποκαλύπτει μίαν τὴν γενέτειραν. Ἀλλὰ μία γλῶσσα δὲν προβαίνει ἄνευ λαρύγγων τονιζόντων αὐτὴν, ἄνευ ἐγκεφάλων κρατούντων αὐτὴν, ἄνευ κοινωνίας λαλούσης αὐτήν· πᾶσα δὲ ἀνθρώπων συστὰς, μικρὰ ἢ μεγάλη, συνυποτίθησι χώραν μᾶλλον ἢ ἧττον εὐρεῖαν, ἐν ᾗ τὰ μέλη αὐτῆς συνηντήθησαν, συνεβίωσαν τοὐλάχιστον ἕως οὗ ἀπαρτίσωσι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἢ ἐκμάθωσιν αὐτήν. Δικαιοῦται ἄρα ὁ Ἀδόλφος Πικτὲ, ὡς καὶ πάντες οἱ γλωσσολόγοι, νὰ ἐπιθεβαιοῖ τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ἀρχεγόνου ἰνδοευρωπαϊκοῦ λαοῦ, τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἔν τινι σημείῳ τῆς σφαίρας καὶ νὰ ἐπιζητῇ ἐν τῷ λεξιλογίῳ αὐτοῦ τὰ ἴχνη τῶν ἰδεῶν, τοῦ βίου καὶ τῶν ἠθῶν αὐτοῦ.

Νεκρὰ μέν ἐστιν ἡ λατινικὴ, ἀπώλετο δ' ὅλως ἡ ἰνδοευρωπαϊκή· καὶ ὅμως ἀμφότεραι ἐπιζῶσιν ἐν ταῖς ἐξ αὐτῶν παραγομέναις γλώσσαις. Φαντάσθητε πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ λατινικὴ δὲν ὑπῆρξε γραπτὴ, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Λουκρητίου καὶ τοῦ Κικέρωνος οὐδὲν ἀφῆκε φιλολογικὸν προϊόν· δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατον καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ν' ἀνευρεθῇ ἐν μέρει ἐν τῇ ἰταλικῇ, τῇ ἱσπανικῇ καὶ τῇ γαλλικῇ. Ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ ἡ ἀρχαιοτέρα κατάστασις τῆς σανσκρίτης, τῆς ζενδικῆς, τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς, τῆς γαλατικῆς, τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς σλαυϊκῆς

καθίστησι δυνατὴν τὴν ἀνίδρυσιν τῶν τύπων καὶ τοῦ περιεχομένου γλώσσης, ἐξ ἧς ἀποῤῥέουσιν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐξ ἧς ἐσχηματίσθησαν. Δέον μόνον νὰ περισυλλεγῶσιν αἱ κοιναὶ εἰς πάσας ταύτας τὰς γλώσσας ἢ εἰς τὰς πλείστας αὐτῶν λέξεις, νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τὰς μεταμφιέσεις ἃς ἐπέβαλον αὐταῖς αἱ διάφοροι προφοραὶ, αἱ συνάφειαι μετ' ἄλλων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων καὶ οἱ παραμορφώσαντες αὐτὰ ἀκρωτηριασμοί· τοῦτο δὲ μηδέποτε λησμονουμένου ὅτι «ἡ πιθανότης πραγματικῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν παρομοίων λέξεων αἵτινες ἐκφράζουσι τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ἐξήρτηται οὐσιωδῶς ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας τῶν γλωσσῶν» καὶ τῆς αὐστηρᾶς αὐτῶν συμφωνίας πρὸς τοὺς ἰδιάζοντας ἑκάστῃ γλώσσῃ φωνητικοὺς νόμους. Δὲν πρόκειται νὰ ἐπεκταθῶμεν περὶ τῶν μεθόδων τῆς γλωσσολογικῆς παλαιοντολογίας· ἀρκεῖ νὰ καταδείξωμεν τὴν νομιμότητα καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς.

Ἤδη ποῦ γῆς κατηρτίσθη ὁ ἰνδοευρωπαϊκὸς μηχανισμὸς καὶ τὸ λεξιλόγιον; Ποῦ ἐβίωσεν ἡ συστὰς ἀνθρώπων, ἥτις ἀνήγαγε ταῦτα εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν τελειότητος πολὺ πρὶν ἢ μεταφυτεύσῃ ταῦτα τῇδε κἀκεῖσε ἀπὸ τῶν Ἡμαλαΐων μέχρι τῶν Βραχωδῶν Ὀρέων καὶ τῆς Κορδιλλιέρας τῶν Ἄνδεων; Φαίνεται ὅτι δύναταί τις ν' ἀνενεχθῇ ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὴν παράδοσιν, αἵτινες δεικνύουσιν ἡμῖν τοὺς Γαλάτας, τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Σλαύους προχωροῦντας πρὸς δυσμὰς, τοὺς Πέρσας κατερχομένους πρὸς τὴν πρώτην Ἀσίαν, τοὺς Ἰνδοὺς διασπειρομένους ἀπὸ τοῦ ἄνω Ἰνδοῦ εἰς τὸν Γάγγην, ἀπὸ Βεγγάλης εἰς τὴν ἄκραν Δεκάν. Ἐν πάσῃ ἄλλῃ διευθύνσει ἀπαντῶσι μόνον δίναι, ἐπιθετικαὶ ἀμπώτιδες. Ἀρκεῖ ἄρα νὰ χαραχθῇ εὐρεῖά τις ἐλλειπτικὴ καὶ ν' ἀναχθῶσιν συμπίπτουσαι γραμμαὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς ἑστίαν· τὸ σημεῖον τοῦ διχασμοῦ ἤθελε σημειώσει τὴν κοιτίδα τοῦ ἰνδοευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλ' ἡ πιθανὴ αὕτη λύσις καταπολεμεῖται ὑπό τινων ἀσταθμήτων, ἀξιούντων ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην τιμὴν ἀπονεμηθεῖσαν ἄχρι τοῦδε εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὑπείκουσι, φρονοῦμεν, εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ παραδόξου, εἰ μὴ εἰς τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφανίαν καὶ εἰς ἀτομικὰς προτιμήσεις. Ὅπως κἂν ἔχῃ, ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη φαίνεται διδοῦσα τῇ ἐπικρατούσῃ γνώμῃ ἰσχυρὰν ἀρωγήν. Ἡ γραμματικὴ ἦτο πλήρης πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν γλωσσῶν. Αὐτὸς ὁ νόμος τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἐστιν ἡ βαθμιαία καὶ διηνεκὴς ἀλλοίωσις τοῦ κοινοῦ ὀργανισμοῦ, ὅστις μόνος ἐπεξηγεῖ τὰς μεταμορφώσεις αὐτῶν. Οὐδεμία πρὸς τὴν ὀργανικὴν ταύτην τείνει κατάστασιν, πᾶσαι δὲ ἀπομακρύνονται αὐτῆς· ἀλλ' ὑπάρχουσι δύο τοὐλάχιστον γλῶσσαι, αἵτινες δὲν τηροῦσι μὲν αὐτὴν ἀνέπαφον, ἀλλὰ προσεγγίζουσι μᾶλλον πρὸς αὐτὴν, εἰσὶ δὲ αὗται αἱ τῆς ἀνατολικῆς συστάδος, ἡ ζενδικὴ καὶ ἡ σανσκρίτη.

Οἱ τὴν ἀρχέγονον πατρίδα ἐν Εὐρώπῃ τιθέντες ἀψηφοῦσι τήν τε θετικότητα καὶ τὴν ὁμοιαλήθειαν· ἀνατρέπουσιν οὕτως ἀφ' ἑνὸς τὸν νόμον τῆς δι' ἀλλοιώσεως ἀναπτύξεως, νόμον κυρούμενον ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἑκάστης γλώσσης, καὶ διατείνονται, παρὰ πᾶσαν πεῖραν, ὅτι ἡ γερμανικὴ, φέρ' εἰπεῖν, ἢ ἡ γαλλικὴ, εἰσὶ στοιχειώδεις καὶ οὐχὶ ἠλλοιωμέναι μορφαὶ τοῦ ἰνδοευρωπαϊκοῦ τύπου—τότε δὲ ἀντὶ ν' ἀπομακρύνωνται θ' ἀπέληγον μᾶλλον εἰς αὐτόν—ὑποτιθέασι δ' ἀφ' ἑτέρου ὅτι οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἢ παρέλαβον ἐκ τῶν δασῶν τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Γερμανίας τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐσχηματισμένας ἤδη, ἢ αὐτοὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἀνήγαγον εἰς βαθμὸν σχετικῆς τελειότητος. Ἀλλ' ἐκ πάντων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ συστὰς τὴν κοινὴν ἠκολούθησεν ὁδὸν, ὅτι αἱ ἀνήκουσαι αὐτῇ γλῶσσαί εἰσι διαδοχικαὶ ἀλλοιώσεις ἀρχικοῦ τύπου· ἀποδεικνύεται ἐπίσης ὅτι ἐν τῇ χρονολογικῇ καὶ λογικῇ τάξει ἡ ζενδικὴ καὶ ἡ βεδικὴ σανσκρίτη προγενέστεραί εἰσι τῆς ἀρχαιοτάτης καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς, τῆς λατινικῆς ἢ τῆς γερμανικῆς. Πᾶσαι αἱ ἰνδοευρωπαϊκαὶ γλῶσσαι διαφωτίζουσιν ἀλλήλας· ἀλλ' ὀκτάκις ἐπὶ δέκα ἴσως δέον ἀναχθῆναι εἰς τὴν σανσκρίτην ὅπως ἐπαναγάγωμεν εἰς τὴν ὀργανικὴν κατάστασιν τοὺς ἀλλοιωθέντας τύπους τῶν δυτικῶν λεξιλογίων. Οὐδὲν τέλος ὑπάρχει ἐν ταῖς παραδόσεσι τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν, τὸ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως μεταναστεύσεως ἀπὸ Δύσεως εἰς Ἀνατολήν. Τὸ τῆς Ἀβέστας Ἐρὰν ἐστὶν ἡ Βακτριανὴ καὶ οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Βεδῶν ὕμνοι συνετάγησαν ἐν τῷ Πενταποτάμῳ (Πενδζὰπ) πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς κοιλάδος τοῦ Γάγγου. Ἐν τῇ πιθανότητι ἄρα διέμεινεν ὁ κ. Πικτὲ τὴν ἑστίαν τῶν Ἰνδοευρωπαίων ἢ Ἀρίων (τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει εἰς τοὺς δύο ἅμα ἀνατολικοὺς κλάδους) ἐπὶ τῶν ὀχθῶν που τοῦ Ὤξου, ἐν τῷ ῥωσσικῷ Τουρ-εστὰν, μεταξὺ τοῦ Παμίρου, τοῦ Ἰνδοῦ Κοὺς καὶ τῆς Κασπίας.

Οἱ Ἄριοι ἀπὸ πολλοῦ εἶχον ὑπερβῆ τὴν περίοδον τῆς ἁλιείας καὶ τῆς θήρας. Ἀξιοσημείωτον ὅτι τὰ ὀνόματα τῆς θήρας καὶ τοῦ θηρευτοῦ συμφωνοῦσι μάλιστα κατὰ τὰ δύο ἄκρα τῆς γλωσσολογικῆς κλίμακος, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπόδειξις τῆς μεγάλης ἀρχαιότητος τῆς γαλατικῆς μεταναστεύσεως.

Μακροὶ αἰῶνες ποιμενικοῦ βίου εἶχον προηγηθῆ τοῦ χωρισμοῦ τῶν γλωσσῶν. Τὰ ὀνόματα τοῦ ποιμνίου, τοῦ βοὸς, τοῦ προβάτου, τοῦ χοίρου, τοῦ κυνὸς, τοῦ βοσκοῦ καὶ τῆς νομῆς, τῆς μάνδρας καὶ τοῦ σταύλου, τοῦ κρέατος, τοῦ ἐρίου, τοῦ γάλακτος, τοῦ βουτύρου, τοῦ τυροῦ παρουσιάζουσι καταπληκτικὰς ὁμοιότητας· καὶ ἐκ τούτων παράγονται αἱ λέξεις αἱ σημαντικαὶ τοῦ πλούτου, τῆς κτήσεως, τῆς οἰκογενείας, τῆς νεάνιδος, τοῦ οἰκοδεσπότου, τοῦ ξένου. Ὁ ταῦρος καὶ ἡ δάμαλις εἰσὶ τὰ κυριώτερα δρῶντα πρόσωπα τῶν μύθων, τὸ ἄθλον τῶν μεταξὺ ἡλίου καὶ νεφῶν, κεραυνοῦ καὶ ἀνέμων. Καίπερ ποιμένες οἱ Ἄριοι, δὲν ἦσαν πλέον νομάδες· ἐγίνωσκον τὴν κριθὴν, τὴν ἄροσιν, τὴν σπορὰν, τὸ ἄροτρον, τὴν ἄλωσιν, τὸ ἄλευρον, ἴσως δὲ καὶ τὸν ἄρτον· ἔτρωγον ζωμὸν (!) καὶ ἔπινον ἐζυμωμένα ποτὰ, ὑδρόμελι, ἴσως δὲ καὶ οἶνον. Εὐνόητον ὅτι ἐνταῦθα ἀναφέρομεν ἁπλῶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν σοφῶν καὶ εὐτυνειδήτων γλωσσολογικῶν ἀντιπαραθέσεων, ἃς περιέχει τὸ ὀγκῶδες σύγγραμμα τοῦ κ. Πικτέ. Ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα δὲν φαίνονται ἡμῖν διαμφισβητήσιμα. Ἀρκεῖ μόνον ν' ἀναφέρωμεν τὴν ῥίζαν αρ, ἐξ ἧς παράγονται πᾶσαι αἱ λέξεις τῆς ἀρόσεως, κατὰ δὲ τὸν Kühn καὶ τὸν Müller καὶ ἡ ἐπωνυμία αὕτη τῶν Ἀρίων· ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη ἐπιδέχεται καὶ ἄλλας ἐξηγήσεις.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἅρματος, τοῦ ἄξονος καὶ τοῦ ζυγοῦ εἶχεν ἀνάγκην τῆς χρήσεως ἐγκοπέως, σφηνὸς, πελέκεως, μαχαίρας. Ὑπῆρχον τέκτονες καὶ σιδηρουργοί. Ὁ ἄκμων ἦν ἐκ πέτρας. Ἐξ οὐδενὸς δύναται νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἐγινώσκετο ἡ τῆξις τοῦ σιδήρου, ἐνῷ οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία περὶ τῆς γνώσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τῆς χρήσεως τοῦ χαλκοῦ. Ἡ βιομηχανία δὲν προέβαινε πέραν σκαιᾶς τινος κλώσεως καὶ ὑφάνσεως. Τὸ ἔνδυμα ἦν ἐῤῥαμμένον· οἱ πόδες ἔφερον ὑποδήματα, ὧν δυσχερὲς νὰ ὁρισθῇ τὸ σχῆμα· δακτύλια καὶ ψέλλια ἐκόσμουν τοὺς καρποὺς καὶ τὸν λαιμόν.

Οἱ Ἄριοι ἐγίνωσκον βεβαίως τὴν κατασκευὴν ἢ μᾶλλον τὴν διόρυξιν τῶν λίθων· τὸ ὄνομα τῆς νηὸς καὶ τῆς κώπης εἰσὶ τοσοῦτον ἀρχαῖα ὅσον καὶ αἱ γλῶσσαι· ἀλλὰ περὶ ἱστοῦ, περὶ ἱστίου, περὶ τρόπιδος οὐδ' ἴχνος ὑπάρχει. Ἡ θάλασσα ἦν ἄγνωστος ἢ ἀφετηρία, ἡ δὲ ναυτιλία ἐγίνετο ἐπὶ ποταμῶν μόνον καὶ λιμνῶν. Ἄλλως δ' ἀνάγκη ἦν πλοίων πρὸς διάβασιν τῆς γεφυροποιίας ἐν τῇ νηπιότητι διατελούσης, ἢ μᾶλλον μήπω ἐπινοηθεισῶν τῶν γεφυρῶν. (Ἕπεται τὸ τέλος).

ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΣΠΑΤΑΙς ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. 47).

Ὅτι μὲν πρώτη κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀρχικὴ ἑστία τοῦ παναρχαίου πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ γηραιὰ μήτηρ πάντων τῶν θρησκευμάτων ὑπῆρξεν ἡ Ἀσία κατὰ πρῶτον λόγον καὶ ἡ Αἴγυπτος κατὰ δεύτερον, τοῦτο τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ ἀναμφισβήτητόν ἐστιν. Ὅτι δὲ τῶν πολλαπλῶν τούτων ἀγαθῶν τοῦ ἀνατολικοῦ φωτὸς μετέδωκεν ἡ πρεσβυτέρα Ἀνατολὴ ἐν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις διὰ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ τῇ νεωτέρᾳ ἀδελφῇ Εὐρώπῃ, καὶ τοῦτο οὐδόλως δύναταί τις εὐλόγως ν' ἀπαρνηθῇ σήμερον, ὅτε ἡ ἐπιστήμη τοσαύτας ἐποιήσατο προόδους ἐν τῇ γνώσει τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων καὶ ἐν τῇ συγκρίσει αὐτῶν πρὸς τὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ δὲ ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς ὅτι σταθμοὶ μὲν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ πορείᾳ τῆς πνευματικῆς ταύτης μεταναστεύσεως καὶ μεταφυτεύσεως εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπῆρξαν αἱ μεταξὺ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος κείμεναι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, γέφυρα δὲ τῆς ἐκ τούτων εἰς τὴν Εὐρώπην μεταβάσεως καὶ φιλόξενος χώρα τῆς ἀναπτύξεως, ἀναπλάσεως καὶ τελειοποιήσεως τοῦ νηπιώδους ἀνατολικοῦ πολιτισμοῦ ἀναμφισβητήτως ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς.

Ἐκ τούτων τοίνυν τῶν ὀλίγων ἀρκούντως ὑποδηλοῦται ὅτι ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων χρόνων, τῶν ἀρχῶν τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος ἄποικοι ξένοι ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἐξ ἀπωτάτων χωρῶν ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολιτισμοῦ σπέρματα συγκομίζοντες τοῖς βαρβάροις κατοίκοις αὐτῆς καὶ διάφοροι ἀσιατικαὶ φυλαί, οἷον Φρύγες, Φοίνικες, Λυδοὶ, Κᾶρες καὶ Λύκιοι ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς παραλίαις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἔφερον τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς αὐτὰς, ἐκ τῶν ὁποίων βραδύτερον ἐξεδιώχθησαν καὶ ἀπῆλθον πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, λίαν ἄπορον φαίνεταί μοι ὅτι ὁ κ. Köhler πάντα τὰ λοιπὰ φῦλα χαίρειν ἐάσας, ἀποκλειστικῶς τοῖς Καρσὶν ἀπένειμε τοὺς

τάφους τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Σπάτας, ἐπὶ ἀμφιβόλων καὶ ἀντιφατικῶν ἀποδείξεων τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν στηρίζας.

Ἀλλὰ τοῦτο ποιήσας ἐπίστευσεν ἆρά γε ἐν συνειδήσει ὅτι οὐδόλως ὤφειλε νὰ ἐρευνήσῃ καὶ πιστοποιήσῃ τίνες οἱ Κᾶρες, τίς ἡ τέχνη, τίς ἡ γλῶσσα καὶ τίνες αἱ σχέσεις αὐτῶν πρὸς τοὺς τέως κατοίκους τῆς Ἑλλάδος; Βεβαίως δύναταί τις νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει ὑποτίθεται ὅτι ἢ ὡς γνωστὰ τοῖς ἀναγνώσταις ὑπέλαβε τὰ περὶ Καρῶν καὶ ἑπομένως πάντα λόγον περιττὸν ἐθεώρησεν, ἢ ὡς ἀβέβαια καὶ δυσεξέλεγκτα νομίσας ἀπέφυγε νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν βάσανον τῆς κριτικῆς καὶ ἐκπληρώσῃ καθῆκον ἐπιστημονικὸν ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ ζητήματος ἐπιβαλλόμενον. Ὅτι μὲν τὸ πρῶτον στερεῖται πάσης ἀληθείας, ὁμοφώνως ὁμολογοῦσι πάντες οἱ νεώτεροι οἱ συντόνως ἐρευνήσαντες περὶ αὐτῶν καὶ ἀποπειραθέντες νὰ διασαφηνίσωσι τὰ κατ' αὐτούς, ὧν δύο μόνον τὴν ὁμολογίαν καὶ μαρτυρίαν ἐπικαλούμενος παρεμβάλλω ἐνταῦθα, τὴν τοῦ Hoeck διαῤῥήδην ἀποφαινομένου «Woher diess Uolk ursprünglich stammte, darüber kaun es nur Vermuthumgen, geben». καὶ τὴν τοῦ περιωνύμου ἱστορικοῦ M. Duncker, ὅστις ἐν τῇ ἀρτίως δημοσιευθείσῃ πέμπτῃ ἐκδόσει τοῦ ά τόμου τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἐξετάζων τὰ περὶ Καρῶν ἀπροκαλύπτως ὁμολογεῖ ἐν ὀλίγαις λέξεσι «Abkunft und Art der Karer vermögen wirmicht sicher festzustellen obwohl Herodot behauptet», ὅτι δὲ καὶ τῶν ἀρχαίων αἱ περισωθεῖσαι ἡμῖν πληροφορίαι περὶ τῶν Καρῶν ἐλλιπεῖς, ἀβέβαιοι καὶ ἐν πολλοῖς ἀντιφατικαί εἰσιν, τοῦτο κατωτέρω δηλωθήσεται.

Ἐν τούτοις παρατηρητέον ἐν παρόδῳ ὅτι ὁ κ. Köhler πρὸς ἐπιβεβαίωσιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἐποικίσεως καὶ ἐγκαταστάσεως βαρβάρων ἀσιατικῶν φυλῶν ἐν Ἀττικῇ ἐπικαλεῖται, πλὴν τῆς μαρτυρίας τοῦ Στράβωνος, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ταύτης καὶ τὰ ὀνόματα τῶν λόφων καὶ ὀρέων τῆς Ἀττικῆς, ἤτοι τοῦ Λυκαβηττοῦ, τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ Βριλησσοῦ καὶ τοῦ Ἀρδηττοῦ, ἀναποδείκτως διατεινόμενος ὅτι ταῦτα βαρβαρικὰ ὄντα δὲν δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι δῆθεν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καθ' ὅσον μάλιστα συμφωνοῦσι πρὸς πολυάριθμα τοπικὰ ὀνόματα ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ Καρίᾳ ἀπαντῶντα, κατά τινα μαρτυρίαν τοῦ Κειπέρτου, ὧν ἓν καὶ μόνον ἀναφέρει περὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, λέγων ὅτι ἐν Καρίᾳ ὑπῆρχε πόλεως κοινότης ἢ φυλή τις καλουμένη Ὑμήττιοι.

Μὴ δυνάμενος νὰ πείσῃ ἑαυτὸν περὶ τῆς ἀληθείας καὶ ὀρθότητος τῆς ἀποφάνσεώς ταύτης τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου, ὅστις δι' ἑνὸς καὶ μόνου τυχαίου παραδείγματος τοῦ Hymettier πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὡς βαρβαρικὰ τὰ ἀττικὰ ὀνόματα, ἀκλόνητος ἐμμένω ἐν τῇ πεποιθήσει μου ὅτι ταῦτα κατά τε τὴν ῥίζαν καὶ οὐσίαν ἑλληνικά εἰσι καὶ οὐχὶ βαρβαρικὰ καρικά. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ λέξις Λυκαβηττὸς ἐδόθη τῷ ἀπέναντι τῶν Ἀθηνῶν κειμένῳ λόφῳ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων λύκων ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ λεξικογράφου Ἡσυχίου «Λυκαβηττὸς διὰ τὸ λύκοις πληθύειν οὕτω εἴρηται»· τὴν ἑρμηνείαν καὶ σημασίαν ταύτην τῆς λέξεως ἀπεδέξατο καὶ τῶν νεωτέρων τις ὁ J. Fabre d'Envieu ἐν τῇ «Onomatologie de la géographie grecque» ἔνθα λέγει «Lycabettus (ὁ Λυκαβηττὸς=le vallon-du loup, λύκος, βῆσσος, βησσήεις, rempli de vallon». Ἐπειδὴ ὅμως τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Ἡσυχίου οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἀρχαίων ἀναφέρει, οὐδὲ τῶν νεωτέρων τις παραδέχεται, ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ὑποστήριξις αὐτῆς καίπερ ἐλεγχούσης τὴν ἑλληνικὴν τοῦ ὀνόματος καταγωγήν. Λίαν ἄπορον δὲ φαίνεταί μοι ὅτι ὁ κ. Köhler εἴτε παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν εἰκοτολογιῶν τοῦ Κειπέρτου εἴτε προκατειλημμένος ὑπὲρ τῶν προσφιλῶν αὐτῷ Καρῶν, ἀπέσχε νὰ ἐρευνήσῃ καὶ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πολυθρυλήτου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λυκαβηττοῦ· ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα πρόδηλον γίνεται ἐκ τῶν ἑπομένων. Οἱ δεινότεροι τῶν φιλολόγων, ἀρχαιολόγων, γραμματικῶν καὶ γλωσσολόγων, ἐρίζοντες περὶ τῆς θέσεως τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ τῆς διακρίσεως ἀπὸ τοῦ Ἀνχέσμου, ἠναγκάσθησαν πρὸς λύσιν τοῦ τοπογραφικοῦ ζητήματος νὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὴν βάσανον τῆς κριτικῆς τὴν σημασίαν καὶ ἱστορίαν τῆς λέξεως, δύο μάλιστα αὐτῶν ὁ Forchhammer καὶ ὁ Müller, καὶ μακρὰς ἀντήλλαξαν ἐπιστολὰς κατὰ τὸ 1833, ἀποκλειστικῶς περὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ πραγματευομένας, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐξ Ἀθηνῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ Γοττίγγης ἔγραφεν· ἀμφότεροι δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ταὐτότητος τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὁμοφώνως ὁμολογοῦσιν ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ληφθὲν ἐκ τοῦ πράγματός ἐστιν ἑλληνικόν, ἑλληνικώτατον καὶ οὐχὶ καρικόν, ὡς διατείνεται ὁ κ. Köhler. Πρὸς πίστωσιν δὲ τῶν λεγομένων διπλᾶς προσάγουσιν ἀποδείξεις ἐτυμολογικὰς καὶ μαθηματικάς, ἢ ὀρθότερον ἀστρονομικάς, ἀνεπιδέκτους ἀμφιβολίας τινός, διδάσκοντες ὅτι ἡ λέξις Λυκαβηττὸς σημαίνουσα τὸν τόπον, ἐν ᾧ γίνεται τὸ ὑπὸ τῆς ῥίζης δηλούμενον, παράγεται ἐκ τῆς λέξεως Λυκάβας, ἥτις καὶ Λυκαβάτης ἀπαντᾷ κατὰ τὸν Lobeik εἰς Φρύνιχον· αὕτη δὲ ἐπανειλημμένως μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ ἐπεκράτησεν ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ εὕρηται ἐν ἐπιγραφαῖς ἑλληνικαῖς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὁ Forchhammer διισχυρίζεται ὅτι οὐ μόνον τὸ ὄνομα Λυκαβηττὸς ἔδωκαν τῷ λόφῳ οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ἀττικῆς κάτοικοι Πελασγοί, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ εἰς ηττος καὶ ησσος λήγοντα ὀνόματα πελασγικά εἰσιν. Οἱ δὲ ἀνατόμοι τῆς λέξεως Λυκάβας Bekker, Lobeck, Döderlein, Voss, Müller, Weleker, Benfey, Bopp, Leak, Wachsmuth καὶ Curtius ὑποστηρίζουσιν ὅτι αἱ λέξεις Λυκάβας, Λυκαβηττὸς καὶ Λυκόφως βάσιν ἔχουσι τὴν λέξιν λύκη, σημαίνουσαν τὸ λυκαυγὲς κατὰ τὴν ῥητὴν μαρτυρίαν τοῦ Μακροβίου «prisci graecorum primam lucem, quae praecedit solis exortus, λύκην appellaverum». Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον τῆς ἡμέρας φῶς, ἤτοι ἡ λύκη, ἐντεῦθεν ἔβαινε καὶ ἐφαίνετο, διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ λόφος Λυκαβηττός. Καὶ αὕτη μέν ἐστιν ἡ ἐτυμολογικὴ ἀπόδειξις τοῦ ὀνόματος. Μαθηματικῶς δὲ καὶ ἀστρονομικῶς ἐφημίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ Λυκαβηττὸς διότι ἦν εἷς τῶν περιωνύμων τῆς ἀρχαιότητος λόφων, ἐν οἷς ἐμορφώθησαν ἐπίσημοι ἀστρονόμοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφράστου «Ἔστι γὰρ ἀεί τινα λαβεῖν τοιοῦτον γνώμονα· καὶ ἔστι σαφέστατα σημεῖα τὰ ἀπὸ τούτων. Διὸ καὶ ἀγαθοὶ γεγένηνται κατὰ τόπους τινὰς ἀστρονόμοι ἔνιοι, οἷον Ματριχέτας ἐν Μεθύμνῃ ἀπὸ τοῦ Λεπετύμνου καὶ Κλεόστρατος ἐν Τενέδῳ ἀπὸ τῆς Ἴδης καὶ Φαεινὸς Ἀθήνησιν ἀπὸ τοῦ Λυκαβηττοῦ τὰ περὶ τὰς τροπὰς συνεῖδε, παρ' οὗ Μέτων ἀκούσας, τὸν τοῦ ἑνὸς δέοντα εἴκοσιν ἐνιαυτῶν συνέταξεν. Ἦν δὲ ὁ μὲν Φαεινὸς μέτοικος Ἀθήνησιν, ὁ δὲ Μέτων Ἀθηναῖος». Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ἐπὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ ὑπῆρχεν ἀκροτάτη κορυφή, ἥτις ἀπετέλει τὸ ὑψηλότατον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπεφαίνετο τὸ τῆς ἡμέρας φῶς, τὸ λυκαυγές. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς κορυφῆς, ὡς γνώμονος, ὁ μὲν Φαεινὸς τῷ 437 π. Χ. παρετήρει τὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου καὶ τὸ μῆκος τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, ὁ δὲ Μέτων ἐρειδόμενος ἐπὶ τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων τοῦ Φαεινοῦ ἐπενόησε τὸν περιώνυμον ἐννεακαιδεκαετῆ κύκλον· τὴν δὲ σπουδαιότητα τοῦ Λυκαβηττοῦ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων γινώσκων καὶ ὡς ἀρχαιότατον τῆς πόλεως μέρος αὐτὸν θεωρῶν, ἐκ τοῦ πράγματος ὠνόμασε τὸν λόφον Λυκαβηττόν. Τοιοῦτος μέν ἐστιν ὁ Ἑλλὴν Λυκαβηττὸς, γνήσιος καὶ αὐτόχθων Ἀθηναῖος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν διαβεβαίωσιν τοσούτων λογάδων ἀνδρῶν, συμπατριωτῶν τοῦ κ. Köhler, ὅστις ἀπεπειράθη οὐ μόνον νὰ ἀφέλῃ τὸν ἑλληνισμὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ προβάλῃ ὡς μαρτύριον καὶ τεκμήριον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὅτι βάρβαροι Κᾶρες ἐγκατεστάθησάν ποτε ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ κατέλιπον μνημεῖον τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ ἄλλων τινῶν λόφων καὶ ὀρέων, ἀντὶ νὰ ἀποδείξῃ τοὐναντίον πρῶτον, ὅτι δηλαδὴ ἐγκατεστάθησαν, καὶ εἶτα ὅτι ἔδωκαν τὰ ὀνόματα αὐτά. Μετὰ δὲ τὴν ἐξέλεγξιν ταύτην βεβαίως πάντη περιττὸν ἀποβαίνει νὰ τραπῇ τις εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ὀνομάτων τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ Βριλησσοῦ, οὐχ ἧττον ὅμως ἐπάναγκες ἐθεώρησα νὰ προσθέσω δύο λέξεις καὶ περὶ αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ὄνομα τοῦ ἀπέναντι τῶν Ἀθηνῶν καθήκοντος ὄρους Ὑμηττοῦ καὶ Ὑμησσοῦ ὡσαύτως ἑλληνικόν ἐστι, παραγόμενον ἐκ τοῦ ῥήματος ὕω, ὕμα καὶ σημαῖνον ὄρος βροχῆς, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ προμνημονευθεὶς Γάλλος Fabre d'Envieu «On l'appelait montagne de la pluie (ὕμα, ondée, ὕω). Il y avait une statue et un autel de Ζεὺς Ὄμβριος». Καὶ πράγματι τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὄρος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφράστου «Ἐπὶ κλειάδι δυομένῃ, ἐὰν λάμψῃ κατὰ Πάρνηθα καὶ Βριληττὸν καὶ Ὑμηττὸν, ἐὰν μὲν ἅπαντα καταλήψῃ, μέγαν χειμῶνα σημαίνει, ἐὰν δὲ τὰ δύο, ἐλάττω, ἐὰν δὲ Πάρνηθα μόνον, εὐδιεινὸν», ἅπερ ἀποδεχόμενος καὶ ὁ Λὴκ μεθερμηνεύει. Καὶ νῦν δὲ παρατηρεῖται ὅτι, ὅταν νέφη ἐπικρεμασθῶσιν ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, ἐπίκειται βροχή· τούτοις δὲ σύμφωνα ἱστορεῖ καὶ Παυσανίας. «Ἐν Ὑμηττῷ δὲ ἄγαλμά ἐστιν Ὑμηττίου Διός· βωμοὶ δὲ καὶ Ὀμβρίου Διὸς καὶ Ἀπόλλωνός εἰσι προσοψίου».

Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ λέξις Βριλησσὸς παράγεται ἐσ τοῦ βρι, βριάω καὶ λᾶς λᾶας συντίθεται κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ d'Envieu «Brilessus (Βριλησσὸς ou la montagne très rocheuse, βρι, très, fort, particule inseparable; βριάω, je rends robuste, je multiplie; λᾶς et λᾶας pierre, rocher), nommé aujourd'hul *Turco vouni*.. Τοιαύτη μὲν ἡ φύσις καὶ ἡ σημασία τῶν ὀνομάτων τούτων.

Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν κκ. Köhler καὶ

Kiepert παραδεχθῶμεν ὅτι πάντα τὰ κύρια ὀνόματα, τὰ καταλήγοντα εἰς σσὸς καὶ ττὸς, εἰσὶ καρικὰ καὶ βαρβαρικὰ, τότε κατ' ἀνάγκην ὀφείλομεν νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς τοιαῦτα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ποταμῶν, ὀρέων καὶ δήμων Ἴλισσὸς, Κηφισσὸς τῆς Φωκίδος καὶ Κηφισσὸς τῆς Ἀττικῆς, Παρνασσὸς, Γαργηττὸς, Σφηττὸς, Κολυττὸς, Κηττὸς, Συπαλληττὸς καὶ ἄλλα καὶ οὕτω νὰ πληρώσωμεν τὴν Ἀττικὴν καρικῶν καὶ βαρβαρικῶν ὀνομάτων, οὐ μόνον τοπικῶν, ἀλλὰ καὶ δημοτικῶν, πάντοτε μεταγενεστέρων τῆς καρικῆς ἐποχῆς, ὅπερ ἀτοπώτατον ἂν εἴη.

Πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν θελήσωμεν νὰ ὑποβάλωμεν εἰς τὸν καρικὸν καὶ βαρβαρικὸν τοῦτον κανόνα, κατὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ κ. Köhler καὶ τὴν εἰσήγησιν τοῦ κ. Kiepert, πάντα τὰ εἰς σσὸς καὶ ττὸς καταλήγοντα κύρια ὀνόματα, τότε ἀναμφισβητήτως πολυάριθμα εὑρίσκομεν τοιαῦτα ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπαντῶντα, ὧν ὀλίγα μόνον πρὸς πιστοποίησιν τῶν λεγομένων ἀρκοῦμαι νὰ ἐπισυνάψω ἐνταῦθα, τὰ ἀκόλουθα. Ἠγηττὸς (κώμη τῆς Βοιωτίας), Τευμησσὸς (ὄρος Βοιωτίας), Μυκαλησσὸς (πόλις Βοιωτίας) Αυρνησσὸς (πόλις τρωϊκὴ), Μερμησσὸς (ὡσαύτως), Μυρμισσὸς (πόλις περὶ Λάμψακον), Τυλισσὸς (ὄρος Ἰταλίας), Ὀδησσὸς (πόλις τοῦ Πόντου), Καθησσὸς (πόλις θρᾳκικὴ), Ναϊσσὸς (πόλις Θρᾴκης), Ὀρδησσὸς (πόλις Δακίας), Σαλμυδησσὸς (κόλπος τοῦ Πόντου), Βολισσὸς (πόλις Χίου αἰολικὴ), Αισσὸς (πόλις Ἰλλυρίας), Ἀγησσὸς (πόλις Θρᾴκης), Ταρτησσὸς (πόλις Ἰβηρίας), Ταφιασσὸς (λόφος ἐν Λοκρίδι), γῆν δρῶ καρίζων κατὰ Köhler καὶ Kiepert ἐν μέσαις Ἀθήναις πρὸ τοῦ ἀττικοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ ἀθηναϊκοῦ Λυκαβηττοῦ!

Κατὰ ταῦτα τοίνυν περιερχόμεθα εἰς τὸ ἄτοπον συμπέρασμα, ὅτι Κᾶρες οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπῴκησαν καὶ κατέλιπον ἡμῖν πέριξ τῶν Ἀθηνῶν μνημεῖα τῆς ἀποικήσεως αὐτῶν τέσσαρα λόφων καὶ ὀρεων ὀνόματα, πολλὰ ἄλλα ποταμῶν καὶ πλείονα δήμων τῆς Ἀττικῆς εἰς σσὸς καὶ ττὸς λήγοντα, ἀλλὰ Κᾶρες ἐν Βοιωτίᾳ, Κᾶρες ἐν Φωκίδι, Κᾶρες ἐν Λοκρίδι, Κᾶρες ἐν Θρᾴκῃ, Κᾶρες ἐν Τροίᾳ, Κᾶρες ἐν Ποντῳ, Κᾶρες ἐν Ἑλλησπόντῳ, Κᾶρες ἐν Δακίᾳ, Κᾶρες ἐν Ἰταλίᾳ, Κᾶρες ἐν Ἰλλυρίᾳ, Κᾶρες ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ πανταχοῦ Κᾶρες παρίστανται ἡμῖν ἐγκατασταθέντες καὶ δόντες τὰ εἰς σσὸς καὶ ττὸς ὀνόματα αὐτῶν εἰς λόφους, ὄρη ποταμοὺς, κόλπους, κώμας, πόλεις καὶ δήμους.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων, νομίζω, ἱκανῶς ἀποδείκνυται, ὅτι τὸ τεκμήριον τοῦτο τοῦ κ. Köhler περὶ τῆς εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀποικήσεως καὶ ἐγκαταστάσεως τῶν Καρῶν ἀσθενέστατον καὶ ἀνυπόστατόν ἐστι πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πράγματος. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ὅπως ἀναιρέσω τὴν προβαλλομένην εἰκασίαν, ἀλλ' ἵνα ἀποτρίψω τὸν ἀλόγως προστριβόμενον βαρβαρισμὸν τῷ κλασικῷ Λυκαβηττῷ καὶ Ὑμηττῷ, τῶν ὁποίων εἰ ὄντως καρικὰ ἦσαν τὰ ὀνόματα, ἀδύνατον ἦν νὰ ἀνεχθῇ ἡ κλασικὴ ἀρχαιότης καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ παντοφία καὶ λεπτότης ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας βαρβαρικῶς ἀντηχοῦντα εἰς τὰ ὦτα τῶν Ἑλλήνων ἐν μέσαις Ἀθήναις, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἑρωικῶν καὶ τοῦ Ὁμήρου τοσοῦτο ἐμίσουν καὶ ἀπεστρέφοντο τοὺς Κᾶρας, ὥστε τὸ ὄνομα αὐτῶν κατέστη παροιμιῶδες παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, ὡς μαρτυροῦσι τά· ἐν Καρὸς αἶσῃ, ἐν Καρὸς μοίρᾳ, ἐν Καρὶ κίνδυνον, πρὸς Κᾶρα καρίζειν, θύραζε Κᾶρες, καὶ τὰ λοιπά.

Μετὰ δὲ τὸ προανάκρουσμα τοῦτο περὶ τῆς τῶν Καρῶν ποιότητος ἀνάγκη νὰ ῥηθῶσιν ὀλίγα περὶ αὐτῶν κατὰ τὰς περισωθείσας ἡμῖν πληροφορίας τῶν ἀρχαίων, τῶν ὁποίων ὁ πατὴρ τῆς γεωγραφίας Στράβων καὶ ὁ Ἀθήναιος ἱστοροῦσιν ὅτι Φίλιππός τις Θεαγγελεὺς ἐκ Καρίας καταγόμενος ἰδίᾳ περὶ Καρῶν καὶ Λελέγων ἔγραψε σύγγραμμα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δυστυχῶς ἀπωλέσθη καὶ ἀπεστέρησεν ἡμᾶς τῶν πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν αὐτῶν ἀπαιτουμένων εἰδήσεων, ἀναγκαζόμεθα νὰ καταφύγωμεν εἰς τὰς σποραδικὰς τῶν ἐν παρόδῳ καὶ ἀκρωθιγῶς ἁπτομένων τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἀρχαίων, Ὅτι δὲ οὗτοι διαφωνοῦσιν ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ τῶν Καρῶν, γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἑπομένων.

Ὁ μὲν γὰρ Ὅμηρος μόνον τοὺς Κᾶρας, ὧν πρῶτος μνείαν ποιεῖται, βαρβαροφώνους καλεῖ «Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων», ἤτοι ἀγριοφώνους, διότι τὰ μὲν ἀρσενικὰ θηλυκῶς ἔλεγον, τὰ δὲ θηλυκὰ ἀρσενικῶς, καὶ διακρίνει αὐτοὺς τῶν Λελέγων κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος. Ὁ δὲ Θουκυδίδης λῃστὰς ὀνομάζει αὐτοὺς, οἵτινες τὰς πλείστας τῶν νήσων καταλαβόντες ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ Μίνωος. Ὁ δὲ πατὴρ τῆς ἱστορίας λέγει ὅτι οἱ Κᾶρες, Λέλεγες ὀνομαζόμενοι, εἶχον τὰς νήσους καὶ ὡς ναῦται χρησιμεύοντες τῷ Μίνῳ ἦσαν λογιμώτατοι πάντων ἀνθρώπων «Τὸ καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα». (Ἕπεται τὸ τέλος).

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΑΓΓΛΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ

ΕΝ ΑΦΓΑΝΙΑι.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. 47).

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἀφήγησιν αἱματηρᾶς σκηνῆς, ἐν ᾗ γίνεται θῦμα ἀνὴρ ἄξιος κρείσσονος τύχης, ἀλλ' ὅστις, κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ κ. Ἔϋρε, πρῶτος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἀπιστίαν. Ἴσως ὁ Μὰκ-Νάγτεν, τὸ θῦμα τῆς σκηνῆς ταύτης εἶχε γνῶσιν τῶν προδοτικῶν σχεδίων τοῦ Μωχαμὲτ-Ἀχβὰρ, ἴσως ἐνόμισεν ὅτι πρὸς βαρβάρους δὲν ὑποχρεοῦται νὰ τηρῇ τις τοὺς αὐτοὺς κανόνας τιμῆς, τοὺς ὁποίους τηροῦμεν πρὸς τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Ἅμα ἐξερχόμενος τῆς ὁδοῦ ταύτης, ὅπως εἰσελθῇ εἰς τὸ στάδιον τοῦ δόλου καὶ τῆς ῥᾳδιουργίας, ἀνελάμβανεν ἐπιχείρησιν, τὴν ὁποίαν μόνον ἡ ἐπιτυχία ἠδύνατο νὰ δικαιώσῃ καὶ ἡ προδοσία αὐτοῦ ἔμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ προκαλέσῃ, ἂν ὄχι νὰ δικαιώσῃ, τὴν προδοσίαν τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ.

Οἱ ὅροι τῆς νέας συνθήκης ἀνεκοινώθησαν παραυτα τῷ σὰχ-Σουδζᾶ, ὅστις εὑρίσκετο καταδεδικασμένος τὸ τέταρτον ἢ πέμπτον εἰς ἐξορίαν. Ἐν τούτοις τὴν αὐτὴν ἡμέραν δι' ἐπιτροπῆς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀφγανῶν ἐπρότειναν πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν τῶν Ἄγγλων, ἵνα ὁ σὰχ-Σουδζᾶ μένῃ βασιλεὺς τοῦ Καβοὺλ, ἐὰν δώσῃ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ εἰς γάμον πρὸς τοὺς προέχοντας τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἐὰν, ὅπερ δυνατὸν νὰ φανῇ παιδαριῶδες, ὑποχρεωθῇ νὰ μὴ καταναγκάζῃ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ κράτους ν' ἀναμένωσιν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, ὡς μέχρι τοῦδε ἔπραττε, συνήθως ἀφίνων αὐτοὺς νὰ περιμένωσιν ἐπὶ ὥρας ὅλας πρὸ τῶν θυρῶν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ ἀλλόκοτος οὗτος μονάρχης ἠγάπα τόσον τὴν ἐθιμοτυπίαν, ὥστε προὔβαλε τὰς μεγίστας δυσκολίας, μέχρις οὗ δεχθῇ τὴν πρότασιν ταύτην, καίπερ οὐδὲν ἕτερον ἔχων νὰ ἐκλέξῃ ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν· καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέσυρε τὴν ἀποδοχὴν αὐτοῦ. Ἄλλως δὲ εἶναι πιθανὸν ὅτι δὲν εἶχε μεγάλην πίστιν εἰς τὴν τιμιότητα τῶν ὑποτελῶν αὐτῷ.

Ἦτο τότε ἡ 13 δεκεμβρίου. Ἡ ἀπέλευσις τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἀνεβλήθη καὶ πάλιν ἐπί τινας ἡμέρας ἕνεκα τῆς βραδύτητος, τὴν ὁποίαν παρενέβαλλον οἱ ἀφγανοὶ ἀρχηγοὶ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν τροφῶν καὶ τῶν φορβῶν. Ὁ Μωχαμὲτ-Ἀχβὰρ ἤθελε πιθανῶς νὰ κερδήσῃ καιρὸν καὶ νὰ καταβάλῃ διὰ τῆς πείνης τὴν φρουράν. Αἱ παντοειδεῖς προμήθειαι ἐγένοντο τόσον σπάνιαι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε οἱ ἵπποι καὶ τὰ κτήνη ἐτρέφοντο μόνον ἐκ φλοιῶν δένδρων, τρώγοντα καὶ ἐπανατρώγοντα τὴν ἰδίαν αὐτῶν κόπρον, ἡ ὁποῖα συλλεγομένη ἐπιμελῶς παρετίθετο εἰς αὐτά. Οἱ δὲ ὑπηρέται, οἵτινες εἰς στρατὸν ἰνδικὸν εἰσὶ πολυαριθμότεροι τῶν στρατιωτῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ τρέφωνται διὰ τοῦ κρέατος τῶν ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους θνησκόντων ζώων. Τῇ 17 δεκεμβρίου ὑπῆρχεν ἔτι τροφὴ διὰ δύο ἡμέρας. Τῇ 18 νέα πληγὴ ἐνέσκηψεν ἐπὶ τοὺς ταλαιπώρους πολιορκουμένους, ἡ χιών, ἥτις τοσοῦτο ἄφθονος ἔπεσεν ὥστε ἐκάλυψε τὴν γῆν εἰς ὕψος πέντε δακτύλων. «Ἡ χιὼν αὕτη δὲν ἐξηφανίσθη ἕκτοτε, λέγει ὁ ἀφηγούμενος τὰ θλιβερὰ ταῦτα γεγονότα· οὕτω εἴδομεν ἐρχόμενον ἐπὶ τῆς σκηνῆς νέον πόλεμον, ὅστις ἔμελλε νὰ ἦναι δι' ἡμᾶς πολὺ πλέον φοβερὸς ἢ ὁ στρατὸς τῶν ἀνταρτῶν».

Ἀξιωματικοί τινες προέτειναν εἰς τὸν στρατηγὸν Ἐλφινστων νὰ ἐμπιστευθῶσιν εἰς τὴν τύχην καὶ νὰ προπαθήσωσι διὰ τῆς βίας, ν' ἀνοίξωσι δίοδον μέχρι Ζελλαλαβάδ· ἀτυχῶς ὅμως ὁ στρατηγὸς ἦτο ἀναποφάσιστος. Κατὰ τὴν 22 δεκεμβρίου ὁ Μὰκ-Νάγτεν συνελήφθη εἰς τὴν παγίδα τὴν ὁποίαν εἶχε στήσει εἰς αὐτὸν ὁ πανοῦργος βάρβαρος ἀρχηγός. Τὰς ἑπομένας λεπτομερείας ἀρυόμεθα ἐκ τῆς ἀφηγήσεως δύο αὐτοπτῶν μαρτύρων, τῶν λοχαγῶν Μάκενζυ καὶ Λάουρενς, οἵτινες εἶχον παρακολουθήσει τὸν Μὰκ-Νάγτεν.

Ἄγγλος ἀξιωματικὸς μένων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἄγνωστος ἐν Καβοὺλ, ὁ λοχαγὸς Σκίννερ, ἦλθε μετὰ δύο ἀρχηγῶν εἰς τὸ στρατόπεδον κομιστὴς μυστικῶν προτάσεων τοῦ Μωχαμὲτ-Ἀχβὰρ· αἱ προτάσεις ἦσαν ὅτι τὴν ἐπαύριον ὁ Μὰκ-Νάγτεν θὰ ἤρχετο εἰς τελευταίαν συνέντευξιν ἐν τῇ πεδιάδι μετὰ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῶν Ἀφγανῶν· ὅτι θὰ ἐτήρει ἐν τῷ στρατοπέδῳ σῶμα στρατιωτῶν, ἑτοίμων νὰ ποιήσωσιν ἔξοδον καὶ ὅτι εἰς δοθὲν σημεῖον ἤθελον ἑνωθῇ μετὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ σιρδὰρ (Ἀχβὰρ) καὶ συναπαγάγωσι μετ' αὐτῶν τὸν Ἀμενουλὰχ χὰν, τὸν ἀσπονδότερον τῶν Ἄγγλων ἐχθρόν. Ἐνῷ δ' οἱ ἀπεσταλμένοι ταῦτα ἔλεγον, εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπεν εἰς τὸν Μὰκ-Νάγτεν νὰ φέρῃ αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀμενουλὰχ χὰν ἀντὶ ὀλίγου ἀργυρίου, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησε μετὰ περιφρονήσεως ὅτι δὲν ἦτο τοῦ ἰδίου χαρακτῆρος οὔτε τῆς χώρας αὐτοῦ νὰ δίδωσι χρήματα πρὸς ἀμοιβὴν αἵματος. Ἐξ ἄλλου ὁ σιρδὰρ ὑπέσχετο τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι θὰ διωρίζετο βεζίρης τοῦ σὰχ Σουδζᾶ, ὅστις θὰ ἔμενε βασιλεὺς, καὶ ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις θὰ ἐξησφά-

λιζεν αὐτῷ ἰσόβιον σύνταξιν τεσσάρων λὰκ (*) ῥουπιῶν, καὶ ὅτι ἀμέσως ἤθελε δώσει τριάκοντα λάκ. Ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς πρὸς τούτοις θὰ ἐβοήθει αὐτὸν ἵνα καθυποτάξῃ τοὺς ἀρχηγούς, καὶ μετὰ ταῦτα θὰ ἐγκατέλειπε τὴν χώραν, ἀλλὰ μετὰ ὀκτὼ μῆνας μόνον ὅπως σώσῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ.

Αἱ προτάσεις αὗται ἐγένοντο ἐκ συνωμοσίας μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἤθελον νὰ ἐκτελέσωσι πιστῶς τὴν συνθήκην, ἥτις διὰ παντὸς θ' ἀπήλλασσε τὴν χώραν ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς. Εἶναι μάλιστα πιθανὸν, καὶ τοῦτο δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ Μωχαμὲτ-Ἀκβὰρ, ὅτι περὶ τῆς ἀλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων δὲν ἐφρόντιζον πολὺ οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι, ὡς διδούσης τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν ἀρχαῖον ἐμίρην Δόστ-Μωχαμέτ. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅστις, ἐὰν μὴ ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἤθελε κατορθώσει νὰ ἀνιδρύσῃ τὴν μοναρχίαν τῶν Ἀφγανῶν, ἦτο μᾶλλον ἐπίφοβος ἢ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν φυλῶν, οἵτινες δὲν δυσηρεστοῦντο βλέποντες αὐτὸν αἰχμάλωτον ἐν Λουδιάνᾳ. Ὁ Μωχαμὲτ-Ἀκβὰρ, ὅπως ματαιώσῃ πάντα συμβιβασμὸν, εἷς τῶν ὅρων τοῦ ὁποίου δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἠθέλησε ν' ἀναγκάσῃ τοὺς ἀρχηγοὺς ν' ἀποτολμήσωσι τὰ πάντα, καὶ ὅπως πείσῃ αὐτοὺς ἠθέλησε νὰ δείξῃ αὐτοῖς ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι δὲν ἦσαν καλῆς πίστεως. Ὁ ἀτυχὴς Μὰκ-Νάγτεν ἐνέπεσε μετ' ἀκαταλήπτου πωρώσεως εἰς τὴν παγίδα. Οὐχὶ μόνον ἐδέχθη τὰς γενομένας εἰς αὐτὸν δολίας προτάσεις, ἀλλὰ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ λόγου αὐτοῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ σιρδὰρ ἰδιόγραφον γραμμάτιον εἰς περσικὴν γεγραμμένον γλῶσσαν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεδείχθη εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Παρὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῦ, τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ἀπόφασιν εἰς οὐδένα ἐνεπιστεύθη, μόνον δὲ τὴν ὑστεραίαν ὅτε παρεκάλεσε τοὺς λοχαγοὺς Τρεβὼρ, Λάουρενς καὶ Μακενζὺ νὰ ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐκαλοῦντο νὰ ἐκτελέσωσι μετ' αὐτοῦ. Ὁ λοχαγὸς Μακενζὺ τότε εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι ἦτο πιθανῶς συνωμοσία κατ' αὐτοῦ. «Συνωμοσία! ἀπεκρίθη ὁ Μὰκ-Νάγτεν· ἄφετέ με νὰ ἐνεργήσω, ἐμπιστεύθητε εἰς ἐμὲ περὶ τούτου». Ταῦτα δ' εἰπὼν διέταξε τὸν Λάουρενς νὰ μείνῃ ἔφιππος, ἵνα σπεύσας εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἀναγγείλῃ τὰ συμβάντα εἰς τὸν βασιλέα. Πρὸς πάτας δὲ τὰς γενομένας ἐνστάσεις ἀπεκρίθη· «Ὑπάρχει κίνδυνος, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀξίζει τὸν κόπον. Ὁπωσδήποτε προτιμῶ χιλιάκις ν' ἀποθάνω μᾶλλον ἢ νὰ ζήσω ἔτι ἓξ ἑβδομάδας ὡς ἐκεῖναι τὰς ὁποίας διῆλθον». Παρεκάλεσε τὸν στρατηγὸν Ἔλφινστων νὰ ἔχῃ ἕτοιμα δύο συντάγματα πρὸς ἔξοδον· ὅτε δ' ἀνεχώρησε οὐδὲν εἶχεν ἑτοιμασθῆ· ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ εἶπε· «Γίνεται ὅ,τι ἐγίνετο ἀπ' ἀρχῆς τῆς πολιορκίας».

(*) Ἐν λὰκ ἀντιστοιχεῖ πρὸς 100,000 ἀργυρᾶς ῥουπίας· 15 δὲ ἀργυραῖ ῥουπίαι 2.40 φράγκα.

Εἰς ὀλίγην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασιν ὁ Μὰκ-Νάγτεν διέταξε τὴν μικρὰν συνοδίαν αὐτοῦ νὰ σταθῇ, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀξιωματικῶν ἐπροχώρησεν εἰς ἀπόστασιν πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων βημάτων ἀπὸ τοῦ φρουρίου. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν σιρδὰρ ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀμενουλὰχ χὰν καὶ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν. Μετὰ τὰς συνήθεις προσρήσεις, ὁ Μὰκ-Νάγτεν προσήνεγκεν εἰς τὸν σιρδὰρ λαμπρὸν ἵππον, ὃν ἄρτι εἶχεν ἀγοράσει ἀντὶ 3,000 ῥουπιῶν. Ὁ Μωχαμὲτ-Ἀκβὰρ ηὐχαρίστησεν αὐτῷ ἐπὶ τῷ δώρῳ τούτῳ, ὡς καὶ διὰ ζεῦγος πιστολίων, τὰ ὁποῖα τὴν προτεραίαν εἶχεν ἀποστείλει εἰς αὐτὸν μετὰ τῆς ἁμάξης καὶ τῶν δύο ἵππων του. Δι' ἑνὸς τῶν πιστολίων τούτων ἔμελλε μετὰ μικρὸν ὁ σιρδὰρ νὰ δολοφονήσῃ τὸν δωρητήν.

Ἥπλωσαν καλύμματα ἵππων κατὰ γῆς ἐν ᾧ μέρει ἡ χιὼν δὲν ἦτο πολὺ πυκνή. Ὁ Μὰκ-Νάγτεν ἐκάθησε πλησίον τοῦ σιρδὰρ, ἔχων ὄπισθεν αὐτοῦ τοὺς λοχαγοὺς Τρεβὼρ καὶ Μακενζύ. Ὁ Μωχαμὲτ Ἀκβὰρ ἠρώτησε τὸν Μὰκ-Νάγτεν, ἂν πάντοτε εἶναι ἕτοιμος νὰ ἐκτελέσῃ τὰ συμπεφωνημένα· οὗτος δ' ἀπήντησε· «πῶς ὄχι;». Τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ Ἄγγλοι παρετήρησαν ὅτι στῖφος Ἀφγανῶν ὡπλισμένων μέχρις ὀδόντων ἐπλησίαζον κατὰ μικρὸν, ἀποτελοῦντες κύκλον περὶξ αὐτῶν. Ὁ Μὰκ-Νάγτεν ἔδειξεν αὐτοὺς εἰς τὸν σιρδὰρ, ὅστις ἀπεκρίθη· «Ὦ! γνωρίζουσι τὸ μυστικόν». Ἔπειτα αἴφνης ἀνέκραξε· *Begeer, bageer*· «Ἐστράφην, λέγει ὁ λοχαγὸς Μακενζὺ, καὶ εἶδον τὸν σιρδὰρ ἁρπάσαντα τὸν ἀριστερὸν βραχίονα τοῦ Μὰκ-Νάγτεν μετὰ σατανικῆς ἀγριότητος ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐζωγραφημένης· ὁ σουλτὰν Ἰὰν εἶχεν ἁρπάσει τὸν δεξιόν. Ἀνατρέψαντες παρέσυρον αὐτὸν, καὶ ἡ μόνη λέξις ἣν ἤκουσαν νὰ εἴπῃ ἦτο «*Az barae Khooda*! ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ!» Εἶδον μίαν στιγμὴν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἦτο μεστὸν φρίκης καὶ ἐκπλήξεως. Ὁ λοχαγὸς Λάουρενς λέγει ἐπίσης ἐν τῇ ἀφηγήσει αὐτοῦ· «Αἴφνης ἠισθάνθην ὅτι μὲ ἥρπασαν ἐκ τῶν βραχιόνων, μοῦ ἀπέσπασαν τὰ πιστόλια καὶ τὸ ξίφος, μ' ἐσήκωσαν ἀπὸ τῆς γῆς. Ὁ Μωχαμὲτ Σδᾶ χὰν, ὅστις

μοὶ εἶπε· «Σπεῦσον, ἂν ἀγαπᾷς τὴν ζωήν σου». Ἐστράφην, λέγει, καὶ εἶδον τὸν Μὰκ-Νάγτεν ἐξηπλωμένον κατὰ γῆς, τὴν κεφαλήν του κειμένην ὅπου πρὸ μικροῦ ἦσαν οἱ πόδες του. τὰς δὲ χεῖρας αὐτοῦ περισφιγγομένας ὑπὸ τῶν τοῦ Ἀκβὰρ, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἦσαν ἐζωγραφημέναι ἡ κατάπληξις καὶ ἡ φρίκη.

Ὁ σιρδὰρ ἐσκόπει νὰ διαφυλάξῃ τὸν Μὰκ-Νάγτεν ὡς ὅμηρον, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐκεῖνος ἀντέστη ἀπελπιστικῶς, καὶ τότε ὁ Μωχαμὲτ Ἀκβὰρ ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ εἰς τὸ στῆθος διὰ πιστολίου. Τὸ σῶμα αὐτοῦ κατεμελίσθη, ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ περιήχθη εἰς τὴν πόλιν καὶ δειχθεῖσα θριαμβευτικῶς εἰς ἄγγλον ἀξιωματικὸν διατελοῦντα αἰχμάλωτον, τὸ δὲ κατακρεουργημένον σῶμά του ἐξετέθη ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς Καβοὺλ ἀγορᾷ. Εἶναι βέβαιον ὅτι σκοπὸς τῶν ἀφγανῶν ἀρχηγῶν δὲν ἦτο νὰ σφάξωσι τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ νὰ φυλάξωσιν αὐτοὺς ἵνα ἐπιβάλωσι τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἤθελον. Ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς ἐκδικήσεως ἔσωζον ἔτι πολιτικὸν πνεῦμα· ἐγίνωσκον δηλονότι, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρὰ, ὥστε νὰ ἐκδικηθῇ φοβερῶς καὶ ἐπεθύμουν κατὰ τὸ δυνατὸν νὰ ἔχωσι θύραν ἀνοικτὴν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Προσεπάθησαν λοιπὸν ὅλαις δυνάμεσι νὰ προστατεύσωσι τοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν κατὰ τῆς μανίας τοῦ ὄχλου, καὶ ἐξετέθησαν πολλάκις ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ λοχαγὸς Τρεβὼρ ἐτέθη εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ἵππου τοῦ Μωχαμὲτ χὰν, ἀλλὰ καταπεσὼν ἐκρεουργήθη ἀνηλεῶς, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ περιήχθη εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Καβούλ. Καὶ ὁ λοχαγὸς Μακενζὺ ἀνέβη ἐπὶ ἵππου ὄπισθεν ἑνὸς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν, ὅστις ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνων διηυθύνθη πρὸς τὸ φρούριον. Περὶ αὐτοὺς τρέχοντας ἐσύριζον αἱ σφαῖραι, καὶ οἱ βάρβαροι κατεδίωκον αὐτοὺς κραυγάζοντες· «Φονεύσατε τὸν κιαφίρην». Ἐπὶ τέλους ὁ ἀρχηγὸς ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ ἐπὶ μίαν στιγμὴν καὶ ἀφαιρέσας τὴν κίδαριν αὐτοῦ — τοῦτο δ' εἶναι ἡ ἐσχάτη ἐπίκλησις ἣν δύναται νὰ ποιήσῃ Μουσουλμάνος — νὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς τοῦ φίλου αὐτοῦ. Ἐνῷ ἀνέβαινε γήλοφόν τινα, ὁ ἵππος κατέπεσε, καὶ τότε ὁ Μακενζὺ διέτρεξε τὸν ἔσχατον κίνδυνον μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ὄχλου· καὶ ὁ μὲν σιρδὰρ κατὰ τὴν πορίστασιν ταύτην ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ ὑπερασπίζων αὐτὸν λοχαγὸς ἐτέθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ λαβὼν πληγὴν ξίφους. Οὕτως ὁ Μακενζὺ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς τὸ φρούριον, ὅπου εὗρε τὸν λοχαγὸν Λάουρενς σωθέντα μὲν ἐπίσης, ἀλλ' ἐξαντληθέντα ἐκ τοῦ βιαίου δρόμου καὶ τῶν πληγῶν, τὰς ὁποίας καθ' ὁδὸν ἔλαβεν.

Οἱ ἀρχηγοὶ ἦλθον κατόπιν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸ φρούριον πρὸς συνάντησιν αὐτῶν. Εἷς μόνον γέρων μολᾶς ἐτόλμησεν ἄναφανδὸν καὶ θαῤῥαλέως νὰ ψέξῃ τὴν διαγωγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Εἶπεν ὅτι ἡ ἄτιμος αὕτη προδοσία εἶναι αἶσχος διὰ τὸν ἰσλαμισμόν. Ὁ Μωχαμὲτ Ἀκβὰρ εἶπεν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους, ὅτι ὁ σὶρ Μὰκ-Νάγτεν καὶ ὁ λοχαγὸς Τρεβὼρ ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἔτεινον διὰ τῶν παραθύρων τὴν αἱματόφυρτον καὶ κατακρεουργημένην χεῖρα τοῦ ἀτυχοῦς Νάγτεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ φρουρίῳ δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς, διότι ἐγίνοντο ἀπαύστως ἔφοδοι, διὰ τοῦτο ἐν καιρῷ νυκτὸς ὡδηγήθησαν εἰς τὴν πόλιν. Ἄσυλον αὐτῶν ὡρίσθη ἡ οἰκία τοῦ σιρδὰρ, ὅπου ἐλθόντες εὗρον τὸν λοχαγὸν Σκίννερ, ἐκεῖνον ὅστις ἐκόμισεν εἰς τὸν σὶρ Οὐίλλιαμ τὰς ὀλεθρίας προτάσεις, ἐξ ὧν ἠπατήθη καὶ ὅστις, ὢν ἐλεύθερος ἐπὶ τῷ λόγῳ μόνον τῆς τιμῆς αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔμεινεν αἰχμάλωτος.

Οἱ βάρβαροι ἀρχηγοὶ μετεχειρίσθησαν προσηκόντως τοὺς ἄγγλους ἀξιωματικοὺς καὶ ἠθέλησαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὰς διαπραγματεύσεις. Ὁ λοχαγὸς Λάουρενς κατῴκησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀμενουλὰχ χὰν, ὅστις ἔδειξεν αὐτῷ τὴν εἰς τὸν σιρδὰρ ἀποσταλεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Νάγτεν. Τῇ 29 δεκεμβρίου ἀπεστάλη ὑπὸ φρουρὰν εἰς τὸ στρατόπεδον. Τῇ ἐπαύριον ἔμαθον οἱ λοχαγοὶ Μακενζὺ καὶ Σκίννερ ὅτι ὁ ταγματάρχης Πότιγγερ ἐπανέλαβε τὰς διαπραγματεύσεις καὶ ἐπανήχθησαν οὕτως εἰς τὸ στρατόπεδον μετημφιεσμένοι ὡς Ἀφγανοὶ πρὸς πλειστέραν ἀσφάλειαν.

Τί δὲ ἔπραττον οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐνῷ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἐδολοφονεῖτο ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς χώρας αὐτῶν; Οὐδέν. Ἐφαίνοντο παραλελυμένοι καὶ κατάπληκτοι. Ἐνταῦθα ὁ κ. Ἔϋρε δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ καὶ ἀνακράζει «Οὐδὲ τυφεκίου βολὴ ἠκούσθη, οὐδὲ στρατιώτης ἐκινήθη· ὁ φόνος ἄγγλου ἀπεσταλμένου ἐξετελέσθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀγγλικοῦ στρατοῦ, καὶ οὐ μόνον δὲν ἐζήτησαν νὰ ἐκδικήσωσιν τὴν φρικαλέαν ταύτην πρᾶξιν, ἀλλ' ἀφῆκαν τὸ σῶμα ἐκτάδην ἐπὶ τῆς πεδιάδος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τρόπαιον εἰς στρηνιῶντα ὄχλον, καὶ ὡς πομπὴ εἰς τὴν δημοσίαν ἀγοράν».

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν διετέλουν ἐν ἀγωνίᾳ περὶ τῆς τύχης τῶν ἀπεσταλμένων. Ἡ τάλαινα τοῦ Νάγτεν σύζυγος εἶχε πάσας τὰς πλήρους ἀγωνίας ἀμφιβολίας. Τέλος, τὴν ἑσπέραν ὁ στρατηγὸς Ἔλ-

φινστων λαμβάνει ἐπιστολὴν τοῦ λοχαγοῦ Κονολλὺ εὑρισκομένου ἐν Καβοὺλ καὶ ἀγγέλλοντος τὸ ὀδυνηρὸν τέλος τοῦ ἀπεσταλμένου.

Ὁ ταγματάρχης Πόττιγγερ εἶχε τότε τὴν πολιτικὴν διεύθυνσιν καὶ μόλις ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἤρξατο τῶν διαπραγματεύσεων. Οἱ προτεινόμενοι ὅροι ἦσαν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι θὰ ἐγκατέλειπον ἅπαν τὸ πυροβολικὸν αὐτῶν πλὴν ἓξ τηλεβόλων, ὅτι θὰ παρέδιδον ἅπαντας τοὺς θησαυροὺς, καὶ ὅτι οἱ ἔγγαμοι θὰ ἐδίδοντο ὡς ὅμηροι μετὰ τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν.

Ἐνταῦθα ἀπαντῶμεν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κ. Ἔϋρε ἁπλᾶς τινας γραμμὰς, ἃς δὲν δύναται ν' ἀναγνώσῃ τις ἄνευ ὀδυνηρᾶς συγκινήσεως. Ἡ ὑστεραία τῆς σφαγῆς τοῦ Νάγτεν ἦτο ἡ 25 δεκεμβρίου, ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων. Χριστούγενα! ἡμέρα τῶν ἀγγλικῶν οἰκογενειῶν, πατροπαράδοτος χαρμόσυνος ἡμέρα. Ὁ ἰδὼν ἀγγλικὰ Χριστούγενα, ὁ γινώσκων πόσον ἡ θρησκευτικὴ καὶ οἰκιακὴ αὕτη τέρψις εἶναι κοινὴ, ἀδύνατον νὰ μὴ συγκινηθῇ καὶ θλιβῇ βλέπων ἀσθενῆ Χριστιανῶν στρατὸν ἐν τῷ μέσῳ χιόνων τῆς Ἀσίας πανταχόθεν κεχωσμένον, ὑπὸ βαρβάρων καὶ ἀσπλάγχνων στιφῶν περικυκλωμένον καὶ ἀναπολοῦντα ἀπέναντι τοῦ θανάτου καὶ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν σκληροτάτων δοκιμασιῶν τὴν ἑορτὴν τῆς γενεθλίου ἑστίας. «Ποτὲ, λέγει ὁ κ. Ἔϋρε, ποτὲ θλιβερώτερα Χριστούγενα δὲν ἀνέτειλαν δι' ἄγγλους στρατιώτας εἰς ξένην γῆν. Καὶ οἱ ὀλίγοι ἐξ ἡμῶν, ὅσοι ὑπὸ τῆς ἰσχύος τῆς συνηθείας ἀντήλλαξαν εἰσέτι τὰς συνήθεις εὐχὰς καὶ προσρήσεις, καὶ αὐτοὶ ἔπραξαν τοῦτο μετά τινος στενοχωρίας καὶ μετὰ λόγων οἵτινες πᾶν ἄλλο ἐξέφραζον ἢ τὴν χαράν». (Ἕπεται συνέχεια).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΑΙ ΕΚ ΣΠΟΔΟΥ ΒΡΟΧΑΙ. — Ὑπὸ τὸ πλάτος τῶν νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου οἱ περιηγηταὶ παρατηροῦσι πολλάκις βροχὰς ἐρυθρᾶς σποδοῦ καὶ εἶδός τι ὑμίχλης Τὴν οὐσίαν τῆς σποδοῦ ταύτης ἐξήτασε διὰ μικροσκοπίου πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ κ. Ἐρεμβεργ καὶ ἐξήνεγκε τὴν γνώμην ὅτι, ἐλάχιστα μόρια διὰ τοῦ ἀέρος πανταχόθεν φερόμενα, ἐσχημάτισαν διαφανῆ ζώνην κονιορτώδη, ἥτις περιδινουμένη ἔπιπτεν ἐνίοτε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἐρεμβεργ ἐγένοντο ἐπὶ ἀνεπαρκῶν ποσοτήτων ὕλης.

Τὸ φαινόμενον ἐμελέτησεν ἐπ' ἐσχάτων ἐμβριθέστερον ὁ κ. Ἔλμαν ἐρευνήσας τὰ ναυτικὰ βιβλία 1196 πλοίων, διελθόντων τὸ πλάτος τοῦτο ἀπὸ τοῦ 1845—1871.

Τὸ ζήτημα ἐμελέτησεν ἰδίᾳ ὑπὸ μετεωρολογικὴν ὄψιν καὶ κατέληξεν εἰς τὰ ἑπόμενα συμπεράσματα.

Αἱ πλεῖσται τῶν ἐκ σποδοῦ βροχῶν κατέπεσαν ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἥτις περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς 9 καὶ 16 μοίρας βορείου πλάτους. Ὑπὸ τὴν 6 μοῖράν εἰσι σπανιώταται, ἡ δὲ νοτιωτέρα πασῶν κατέπεσεν ἐν τῇ 2° 56′ βορείου πλάτους καὶ ὑπὸ μῆκος δυτικὸν 26 μοιρῶν. Αἱ δυτικώτερον παρατηρηθεῖσαι δύο βροχαὶ κατέπεσαν ὑπὸ τὴν 38 μοῖραν δυσμικοῦ μήκους καὶ ἐν ἀποστάσει 300 μιλίων ἀπὸ τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου. Τοιαῦται βροχαὶ συνέβησαν καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Σκοτεινῆς θαλάσσης, ὡς ἐκάλεσεν αὐτὴν ὁ Ἐρεμβεργ. Αἱ βροχαὶ αὗται ἔπεσαν ἅπαξ ἐν ἀποστάσει 150 μιλίων ἀπ' ἀλλήλων, διαρκοῦσαι πολλάκις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ ἐκτεινόμεναι ἐπὶ ἐπιφανείας μεταβλητοῦ μεγέθους, οὐδέποτε ἥττονος ἐνίοτε τῶν 100,000 τετραγωνικῶν μιλίων.

Κατά τινα περίοδον τοῦ ἔτους πίπτουσι συχνότερον· φαίνεται ὅτι παρὰ τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς συμβαίνουσι κατὰ χειμῶνα, καὶ δυσμικώτερον, ἅμα τοῦ ἔαρος ἀρχομένου. Ἡ τοῦ ἀνέμου διεύθυνσις κατὰ τὰς βροχὰς ταύτας ἦν συνεχέστερον ἐκ βορρᾶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐκ βορρᾶ πρὸς τὰ βορειανατολικά. Αὗται λίαν ἀκανονίστως διανέμονται μεταξὺ τῶν μνημονευθέντων ἐτῶν. Ἐπὶ 63 τυχαίων ἀνέμων κατέπεσαν ὀκτὼ ἐκ ψάμμου βροχαί. Ἐνίοτε πίπτουσι πολλάκις ἀναμεμιγμέναι μετὰ σποδοῦ καὶ ἄμμου.

Αἱ βροχαὶ αὗται ἐπισυμβαίνουσι βαγδαιότεραι ἐφόσον προσεγγίζουσι πρὸς τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτάς. Ἡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑμίχλη συνδέεται πρὸς τὰς βροχὰς ταύτας.

Ὁ κ. Ἔλμαν ἐξάγει ἐκ τῶν παρατηρηθέντων ἀποτελεσμάτων τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ὑλικὸν τῆς ἐκ τέφρας βροχῆς προσέρχεται ἰδίᾳ ἐξ Ἀφρικῆς καὶ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς Σαχάρας. Οὐχ ἧττον δυνατὸν ἐνίοτε ὅπως παραχθῇ κρᾶμα μορίων, ἐκ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς προερχομένων.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐπίσης ὑπερήφανοι, διαφέρουσι δὲ μόνον κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς τρόπους, καθ' οὓς τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν ἐκδηλοῦσιν.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.